

**BASEL III UZLAŞISI
VE
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE ETKİLERİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dönem Projesi
İşletme Ana Bilim Dalı
Muhasebe Finansman Programı**

Hümeyra BULUT

Danışman: Prof. Dr. Hakan SARITAŞ

**Ocak 2019
DENİZLİ**

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Hümevra BULUT

ÖZET

BASEL III UZLAŞISI VE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNE ETKİLERİ

Bulut Hümevra
Dönem Projesi
İşletme ABD
Muhasebe Finansman Programı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Hakan Sarıtaş

Ocak 2019, viii + 64 sayfa

Finansal sistemin zamanla koşut hızlı bir şekilde büyüyerek global ölçekte finans piyasasının dünya ekonomik büyüklüğünün ötesinde bir gelişme kaydetmesini sağlamış olup büyüyen sistemde risk seviyesi artmış ve giderek krizleri beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda bankacılık sistemi temel bankacılık ürünleri ile birlikte daha riskli ve yüksek kaldıraç ve getiri oranına sahip alanlara girmiştir. Bu durum küresel finans sisteminin, bankacılık sisteminin daha yakın takibi ve güncel düzenlemeler ile ülkeler arasındaki uygulama farklılıklarının azaltılmasını zorunlu kılmıştır. Bu noktada gelişmiş ve kalkınmakta olan ülkeler ulusal bazda finansal sistemi korumak ve sermaye yeterlilikleri gibi konularda bir dizi tedbir ve uygulama ortaya koyarken ülkeler arasında yeknesaklığın sağlanması ve koordinasyon amacıyla 1974 yılında Basel Gözlem Komitesi kurulmuştur. Komitenin yayımladığı uzlaşmalar; Basel 1 (1988), Basel 2 (2004) ve Basel 3 (2010) ile global anlamda finansal istikrarın korunarak olası kriz ortamlarını bankacılık sisteminin daha güçlü ve dayanıklı bir yapıda karşılamasını sağlamak ve bankacılık ve finans sektörünün bizatihi kendisinden kaynaklanabilecek risklerin yaratacağı krizleri önlemeyi amaçlamıştır. Dünya ile entegre bir finans ve bankacılık sistemi öngören ve ilerleyen Türkiye de, Basel uzlaşmalarına tam uyum kapsamında özellikle 2001 yılında yaşanan kriz ertesinden hızlı gelişmeler kaydetmiş ve oluşturulan düzenlemeler ve tedbirler kapsamında güçlü sermaye ve düşük risk yapısıyla 2008 küresel bankacılık krizinden büyük ölçüde sorunsuz çıkarak, güncel durumda Basel 3 kriterleri ile tam uyumlu bir şekilde yoluna devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Bankacılık, Basel Kriterleri, Sermaye Yeterlilik, Risk*

ABSTRACT
BASEL III MEASUREMENTS AND EFFECTS ON TURKISH BANKING
SECTOR

Bulut Hümeyra
Term Project
Department of Business
Accounting and Finance Program
Adviser of Thesis: Professor Hakan Sarıtaş

January 2019, 64 pages

Global financial markets having developed much more than the economy itself, had increased the risk level of the system and gave rise to economic crisis. In this respect, banking system had been using more risky tools with more return and leverage rates. As a result, monitoring of banking systems and decreasing implementation differences between countries had become compulsory. In this juncture, both developed and developing countries implemented some measures and regulations to protect their financial system and to maintain capital adequacy of banks; whereas in the international context, Basel Committee on banking supervision was founded in 1974 to provide corporation between countries. The committee by publishing Basel 1, Basel 2, Basel 3 aimed at maintaining financial stability, being ready for any financial crisis with a stronger and more resistant banking system and avoiding the financial crisis which may occur as a result of the risks caused by the banking system itself. Turkey claiming a banking system integrated with the rest of the world, especially after the banking crisis in 2001, in accordance with Basel measurements has regulated its banking system to create a system with stronger capital and lower risk structures. As a result of these regulations Turkey got over the crisis of 2008 with few damage and moves on in accordance with the up to date Basel measurements Basel 3.

Keywords: *Banking, Basel Measurements, Capital Requirements, Risk*

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİ

1.1. Bankacılık Sistemi.....	3
1.1.1. Bankacılığın Gelişimi.....	3
1.1.2. Eski Çağlarda Bankacılık.....	4
1.1.3. Modern Bankacılık	4

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK VE RİSK YÖNETİMİ

2.1. Bankacılık Sisteminde Risk Kavramı	7
2.2. Bankacılık Sisteminde Riskler	8
2.2.1. Sistematik Risk	8
2.2.2. Sistematik Olmayan Risk	8
2.2.3. Sistemik Risk	8
2.3. Bankacılık Sisteminin Risk Spectrumu	9

2.3.1. Çevresel Riskler	10
2.3.1.1. Ülke Riski ve Politik Risk	10
2.3.1.2. Makroekonomik Politika	10
2.3.1.3. Finansal ve Yasal Altyapı	10
2.3.1.4. Bankacılık Krizleri ve Bulaşma Riski	10
2.3.2. Finansal Riskler	11
2.3.2.1. Kredi Riski	11
2.3.2.2. Likidite Riski	12
2.3.2.3. Piyasa Riski	13
2.3.3. Operasyonel Risk (Faaliyet Riski)	14
2.4. Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi	15
2.4.1. Risk Yönetim Süreçleri	16
2.4.2. Risk Yönetim Yapılanması	17
2.4.3. Uluslararası Ödemeler Bankası'nın Risk Yönetim Yaklaşımı.....	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKACILIK BASEL DÜZENLEMELERİ

3.1. Basel I Uzlaşısı Oluşum Süreci	20
3.2. Basel I Uzlaşısı	22
3.3. Basel II Uzlaşısı	24
3.4. Basel III Uzlaşısı	27
3.4.1. Basel III Kriterlerine Giden Süreç; 2008 Global Kriz.....	27

3.4.2. Basel III Uzlaşısının Temel Amaçları	34
3.4.2.1. Daha Nitelikli Sermaye.....	34
3.4.2.2. Niceliği Artırılmış Sermaye.....	34
3.4.2.3. Sermaye Tamponu Oluşturulması.....	36
3.4.2.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı.....	36
3.4.2.5. Likidite Düzenlemeleri.....	36
3.4.2.6. Karşı Taraf Riski.....	36
3.4.3. Basel III Uzlaşısında Temel Değişimler ve Getirdikleri.....	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ VE BASEL III

4.1. Türk Bankacılık Sektörü	44
4.2. Türk Bankacılık Sektörü Genel Değerlendirme.....	49
4.2.1. Güçlü Yönler.....	49
4.2.2. Zayıf Yönler.....	49
4.2.3. Fırsatlar	49
4.3. Basel Sermaye Uzlaşmalarına Uyum ve Bankacılık Düzenlemeleri.....	50
4.3.1. Güncel Durum.....	52
4.4. Basel III Kriterlerinin Etkileri.....	53

SONUÇ	58
KAYNAKLAR	59
ÖZGEÇMİŞ	64

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Bankacılık Risk Dağılımı.....	9
Tablo 2. Banka Merkezi Risk Yönetimi.....	17
Tablo 3. BCBS Çalışmaları Kronolojisi.....	18
Tablo 4. Basel I ile Basel II Kıyaslaması.....	26
Tablo 5. Güçlendirilmiş Sermaye Çerçevesi: Basel II'den Basel III'e	35
Tablo 6. Basel I-II-III Karşılaştırması.....	40
Tablo 7. Basel III Geçiş Takvimi.....	41
Tablo 8. Türkiye'de Sermaye ve Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar.....	45
Tablo 9. Türk Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü İlk 25 Banka.....	48
Tablo 10. Risk Bazlı Sermaye Düzenlemelerine İlişkin Notlar	54
Tablo 11. Likidite Düzenlemelerine İlişkin Notlar	55
Tablo 12. Türk Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosu (2007-2017).....	55
Tablo 13. Türk Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterliliği Detayları (Aralık 2017).....	56

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BCBS	Basel Düzenleme Komitesi
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
ECB	Avrupa Merkez Bankası
EURO	Avrupa Merkezi Para Birimi
FED	Amerika Merkez Bankası
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
LCR	Likidite Karşılama Oranı
NFSR	Net Stabil Fonlama Oranı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RCAP	Basel Düzenleme Tutarlılığı Ölçme Programı
TBB	Türkiye Bankaları Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
USD	Amerikan Ulusal Para Birimi

GİRİŞ

Bankacılık gelen anlamda sadece para piyasasında fon arz ve talep edenler arasında bir aracılık faaliyetinin ötesinde tüm ekonomik yapıyı ve sistemi derinden etkileyen ve yerel ve global düzeyde ekonomi ve finans sisteminin gelişiminde çok önemli bir rol üstlenen bir yapıya karşılık gelmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde tüm dünyada ekonomik ve finansal sistemlerin baş döndürücü bir hızla ilerlemesi giderek finans dünyasının ekonomik büyüklüklerin ve hareketliliğin çok daha üzerinde hacme ulaşması ve sınırları ortadan kaldırması ile sistemde düzenleme ve denetleyici birimlerin oluşturulmasını ve belirli standartların hayata geçirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda finans sisteminin en önemli oyuncusu olan bankacılık sisteminde önemli düzenlemeler oluşturulmuştur. Global düzeyde bu düzenlemelerin en kapsamlı ve kabul görmüş olanı “Basel Uzlaşıları” olarak anılan kriterlerdir.

1998 yılında Basel I uzlaşısı yayımlanmış olup, sermaye yeterliği kavramı ile kredi riskine karşılık bulundurmaya zorunda olduğu asgari sermaye oranı %8 olarak bankalara tavsiye kararı şeklinde bildirilmiştir. 1996 yılında ise bu kriterleri revize ederek kredi riskinin yanına piyasa riskini ilave etmiş olup sermaye yeterlilik rasyosunu aynı seviyede bırakmıştır. Süreç içinde kredi-piyasa riski ölçüm yöntemlerinin gelişen bankacılık sistemi ile ihtiyaca cevap vermekten uzak kalması, asgari sermaye gerekliliğinin güncellenmesi gerekliliği ile denetim ve gözetim faaliyetlerinin revizyonu gibi ihtiyaçları sonucu 2004 yılında Basel II kriterleri devreye alınmıştır. Basel II uzlaşısı ile bankacılık sisteminde kredi riskinin ölçülmesi usulü değişime uğramış buna göre risk türleri için kredi çeşidi bazında risk ağırlıklarını oluşturulması terkedilerek kredi derecelendirmesi olarak adlandırılan risk seviyelerinin belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Ayrıca sermaye yeterliliğinin ölçülmesinde kredi ve piyasa riskinin yanında operasyonel risk kavramı da eklenmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosu Basel 2 de de %8 olarak korunmuştur. 2008 yılına gelindiğinde ortaya çıkan küresel bankacılık krizi Basel 2 kriterlerinin yeterlilik ve ihtiyaçları karşılama durumunun sorgulanmasına yol açarak, Basel 3 uzlaşısının önünü açmıştır. Basel 3 uzlaşısı 2010 yılında yayımlanarak Basel 2

kararlarında olduğu üzere sermaye yeterliliği ölçümünde radikal bir değişim yerine sermaye tutarının nitelik ve nicelik yönünden yükseltilmesi, bunun yanında risk kavramı çerçevesinin genişletilerek, risk ağırlık seviyelerinde artış, risk bazlı tanımlanmayan bir kaldıraç oranı geliştirilmesi, global ölçekte bir likidite risk ölçüm uygulamasının devreye alınması ile döngüsel bir sermaye kavramının oluşturulması gibi temel konularda Basel 2uzlaşısına ilave değişiklikler yapılmıştır.

Türk Bankacılık sisteminde de 2000' li yıllarda oluşan krizin akabinde finansal yapı ve bankacılık sisteminde radikal değişiklikler yapılarak gelişim ve büyümenin önü açılmıştır. Bu dönemde kurulan BBKD öncülüğünde Basel uzlaşmaları yönünde önemli adımlar atılmıştır. Nitekim 2008 yılında yaşanan global bankacılık krizinde bankacılık sisteminin sağlam ve dinamik yapısıyla güçlü duruşu, krizin Türk finansal sisteminde kalıcı ve önemli bir hasar yaratmasının önündeki en büyük engel olmuştur.

Son olarak Basel 3 uzlaşısı kapsamında %12 gibi Basel standartlarının oldukça üzerinde sermaye yeterlilik rasyo zorunluluğu, risk yönetimi tarafında güçlü duruş, etkin ve sıkı bir denetim ve iç kontrol sisteminin kurulmuş olması, güçlü özkaynak seviyesi ve yapısı, yüksek likidite seviyesi düşük kaldıraçlı ve mevduat odaklı fonlama sistemi ile Türk bankacılık sektöründe, Basel 3 kriterlerinin hayata geçirilmesi uygulanması noktasında bir sıkıntı ya da gecikme yaşanmadığı görülmektedir.

Bu çalışmada, bankacılık sistemin tarihçesinden başlayarak genel olarak risk kavramı ve bankacılıkta risk kapsamı, Basel Kriterlerinin ortaya çıkışı ve getirdikleri, Türk Bankacılık sistemin genel yapısı ve temel güncel büyüklükleri ile Basel kriterleri tarafında aldığı yol ve son olarak Basel 3 uzlaşısının etkileri ve güncel durum incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİ

1.1. Bankacılık Sistemi

Finansal sistem içinde, finansal piyasalarda aracı konumunda olan kurumlar arasında önemli ve anlamda ayrıcalıklı bir fonksiyona sahip olan bankacılık sektörü, bulunduğu konum itibarıyla genel ekonomik yapının istikrarlı büyümesi ve güven temelinde işleyişine devam etmesi noktasında da kilit bir rol üstlenmektedirler. Genel anlamda en kısa ifadesiyle paranın ticaretini yapan kuruluşlar olarak nitelendirilebilecek bankalar, tasarruf sahipleri ve fon talep edenler arasında aracılık yaparak güven esaslı temelli faaliyetlerini sürdürmektedirler. Tarihsel süreç içerisinde bu önemli fonksiyonu icra eden bankacılık sistemi kısa vadeli kaynaklarla, uzun vadeli yatırımları finanse ederek bir anlamda risk yönetim sanatı sergileyerek ve gelişen piyasa koşulları ve çeşitlenen ürün ve risk çeşitliliği ile bu görevi farklı kanallar ve yöntemler ile sürdürmektedirler.

1.1.1. Bankacılığın Gelişimi

Bankacılığın tarihsel süreç içindeki gelişimine bakıldığında ilk olarak “banka” kelimesinin nereden geldiği ve ifade ettiği anlam ilgi çekmektedir. “banka” sözcüğünün İtalyanca “banco” kelimesinden türetildiğini ve bunun da masa, tezgah anlamına geldiği düşünülmektedir. Tarihte ilk bankacılar şeklinde kabul gören Lombardiya Yahudiler’inin banka faaliyetlerini alanlardaki pazara yerleştirdikleri masalarda yapmaları yüzünden banka kelimesinin buradan geldiği ifade edilmektedir¹.

¹ İlker Parasız, **Para Banka ve Finansal Piyasalar, Teori ve Politika**, Bursa, 1997, s.91

1.1.2. Eski Çağlarda Bankacılık

Tarihçiler bankacılığın ilk ortaya çıkışını günümüzden altı bin yıl öncesine dayandırmaktadırlar. Sümerlerin Oruk Sitesi civarında yaşamış uygarlıklardan birinde M.Ö.3500 yıl önce kurulan bir tapınak, ilk banka olarak kabul edilmektedir. Hamurabi yasalarında da banka tapınaklarında kredi işlemlerinin nasıl yürütüleceği, borcun tahsili gibi konularda bilgiler görülmektedir. Daha sonraki yüz yıllarda bankacılık işlemleri tapınakların tekelinden çıkarak tüccar ve zengin ailelerin elinde toplanmaya başlanmıştır. Eski Mısır, Eski Yunan ve Roma’da banka işlemleri ile uğraşan kurumların varlığı bilinmektedir².

M.Ö. III. Yüzyıldan M.S. II. Yüzyıla kadar geçen sürede dünya ticaret ve politikasına egemen olan Roma İmparatorluğu’nda bankacılığın oldukça geliştiği gözlemlenmektedir. Ortaçağda ise yeni fethedilen yerlerden gelen kıymetli madenler Avrupa’da bankacılığın gelişiminin önünü açmıştır. Modern anlamda ilk banka 1609 ‘da Hollanda’da Amsterdam Bankası olarak kurulmuş ve 1637’de Venedik’te Venedik Bankası faaliyete geçmiştir³.

1.1.3. Modern Bankacılık

XIX. Yüzyılın başları itibarıyla, sömürgeleşme hareketleri hız kazanarak dünya ticareti gelişerek çeşitlenmiş ve bankacılık tarafında da yeni eğilimler oluşarak, iş bölümü, uzmanlaşma ve birleşme eğilimleri ön plana çıkmıştır. Bu dönemdeki kurulan bankalardan İngiltere ve Almanya’daki bazı bankalar halen faaliyetlerine devam etmektedirler. Ticaret kapitalizmi olarak adlandırılan dönemden “sanayi kapitalizmi” ne geçiş aşamasında büyük ölçekli firmalar gibi belirli ticaret ve milletlerarası banka faaliyetleri konularında deneyimli ve uzman hale gelen bankalar birleşerek geniş ölçekte banka kartellerini oluşturdular. XX. Yüzyılda ise merkezi planlama ve kumanda ekonomileri ile sosyalist ekonomiler ortaya çıkmasıyla az gelişmiş ülke ekonomilerini desteklemek amacıyla “kalkınma bankacılığı” adıyla devlet tarafından bankalar kurulmuştur. IMF, Dünya Bankasının yanı sıra Avrupa Yatırım Bankası ve benzer

² Tezer Öcal, Ö.Faruk Çolak, **Para ve Banka**, İstanbul 1992, s. 7

³ Filiz Yetiz, **Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi**, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan 2016, s.107-109

kurumlar 2.Dünya Harbini izleyen dönem sonrası çağın ürünleri olarak kendini göstermiştir⁴.

2000’li yıllarda çok hızlı sosyal, teknolojik, siyasi ve ekonomik gelişmelerin yaşanmaya başlanması ile birlikte ulusal ve uluslararası düzeyde küresel çapta finansal krizler yaşanmaya başlamıştır. Bu krizler bankacılık anlayışını da riskler, krediler, fiyatlandırma ve alınacak önlemler konusunda değiştirmeye ve geliştirmeye başlamıştır. Küreselleşmenin bir sonucu olarak gelişmekte olan ülke piyasalarındaki bankacılık faaliyetlerinde yabancı sermaye yer almaya başlamıştır. Gelişmekte olan ülkelerde yabancı sermayeli bankaların aktif büyüklüğünün her geçen gün hızla arttığı görülmektedir.

Bankacılığın Tarihsel Gelişimi⁵:

- İ.Ö. 3500 yılında Eski Sümer ile Babil’de ibadet merkezlerimde din görevlilerinin borç işlemlerine ait bankacılık olarak kabul edilebilecek belge ve dökümanlar bulunmuştur.
- İ.Ö. 2000 yıllarında Eshunanca Krallığı tarafından tarihte ilk kez bankacılığa ait yasalar düzenlemiş olup akdi faizi %20 şeklinde belirtmiştir. Yine Hammurabi yasalarınca, kredi vermek, mevduat toplamak, komisyon ile ilgili işlemler hükme bağlanarak, kredi (borç) senetleri killer üzerinde 2 nüsha olarak yazılmışlardır.
- İ.Ö. 1000’li yılların başında İlk ve Orta Çağ’da Yunanlı, Romalı ve Mısırlılar bankacılığı dair gelişim sağlamış Eski Mısır’da faiz haddi kısıtlanırken Antik Yunan’da bankacılık denetimleri görülmeye başlanmıştır.
- 1609 yılında tarihte ilk modern banka olarak kabul edilen ‘Amsterdam Bankası’ faaliyete geçmiştir.
- 1637’ ye gelindiğinde Venedik Bankası kurularak çek ve banknot piyasa işlemlerinde görülmeye başlamıştır.

⁴ F. Yetiz, agm, s.107-109

⁵ Aydın Nurhan, **Bankacılık Uygulamaları**, İstanbul, 2006, s. 21

- 1640 yılında İngiltere Kralı'nın tüccar cemiyetinin altınının kamulaştırılması ile bu altınlar 'goldsmith' isimli tüccarlara sertifika karşılığında verilmesine başlanılmıştır.
- 1694 yılında ise İngiltere'de Merkez Bankası (İlk Merkez Banka) faaliyete geçmiştir.
- 1907 yılına gelindiğinde Bankacılık sistemi, Federal Reserve Bank (Amerikan Merkez Banka) kurulması ile olgunluk dönemine gelmiş ve modern bankacılık sisteminin temeli oluşmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SİSTEMİNDE RİSK VE RİSK YÖNETİMİ

2.1. Bankacılık Sisteminde Risk Kavramı

Risk kavramının birçok tanımı söz konusudur. Ana hatlarıyla risk terimi, olumsuz senaryoların oluşturduğu belirsizliğin ve olası kayıp ve zararların birleşimi olarak tanımlanmaktadır⁶.

Genel anlayış olarak risk, negatif ve istenmeyen bir duruma karşılık gelmekte olup gelecekte var olacak sonuçlar bilinemeyeceği için beklenen herhangi bir sonucun belirsizlik ihtimali olarak da tanımlanmaktadır⁷.

Finans sektöründe ise risk, bankaların var olma nedenlerini ve genel stratejilerini başarıyla yönetmelerini olumsuz olarak etkileyecek herhangi bir olay ve durum olarak tanımlanabilmektedir.

Finansal piyasalarda risk yerine “exposure” terimi de kullanılmaktadır. Böylece mevcut pozisyon sonucu ortaya çıkabilecek zarar ve kazançları içermekte ve riski hem negatif hem de pozitif olarak tanımlamaktadır⁸.

Risk profili, risk iştahı, risk kapasitesi, riskin izlenmesi, risk yönetimi gibi kavramlar risk olgusu ile ilişkili kavramlar olarak değerlendirilebilir

Bankacılık sisteminin genel hatlarıyla “risk yönetimi” üzerine kurulduğunu ve işleyişini risk yönetimini sağlıklı bir şekilde sürdürerek sağladığını söyleyebiliriz.

⁶ Joél Bessis, **Risk Management in Banking**, New Jersey, 3.Baskı, 2010, s.7

⁷ A.İhsan Karacan, **Bankacılık ve Kriz**, Tütünbank Finans Dünyası Yayınları, Yayın No:2, İstanbul, 1996, s.16

⁸ Ziya Tunç Aloğlu, **Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizler Üzerindeki Etkileri** Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB, Ankara, 2005, s.19

2.2. Bankacılık Sisteminde Riskler

Bankacılık sisteminin maruz kaldığı riskleri sınıflandırılarak değerlendirildiğinde, sistematik ve sistematik olmayan riskler olarak öncelikle bir ayrıma tabi tutulabilir. Bankacılık sisteminin karşı karşıya olduğu temel riskleri ise çevresel, operasyonel ve finansal riskler olarak sayabiliriz.

2.2.1. Sistematik Risk

Kurumların veya yatırımcıların kendi kontrolü dışında olan daha çok genel ekonomik koşullar sonucu oluşan ve çeşitlendirme yoluyla önlenemeyen risk olarak tanımlanabilir.

2.2.2. Sistematik Olmayan Risk

İşletmelerin veya yatırımcıların çeşitlendirme yoluna giderek azaltabildikleri veya önleyebildikleri riskler olarak ifade edilebilir.

2.2.3. Sistemik Risk

Bir kurum veya işletme ile sınırlı kalmayıp bir bütün olarak piyasanın ve ekonomik sistemin karşı karşıya olduğu riski belirtmektedir. Sistemik risk ile sistematik risk farklı anlamlara karşılık gelmektedir. Sistematik risk çeşitlendirme ile kaçınılması mümkün olmayan riskleri ifade ederken sistemik risk tamamen önlenemese dahi, çeşitlendirme ve diğer önlemler ile etkileri asgariye indirilebilen risklerdir.

Örneğin bankacılık sistemindeki hızlı ve aşırı kredi genişlemesinin varlık fiyatlarında şişkinliğe yol açması sonucu banka bilançolarının risk seviyesinin artması ve olası bir finansal kırılganlık sistemik bir risk unsuru oluşturabilmektedir. Bankacılık sisteminde sistemik riski önlemek adına devreye sokulan en önemli araç “sermaye yeterlilik oranı” koşulu olarak belirtilebilir⁹.

⁹ Terim Arıcan, **Basel III Uzlaşısı Kapsamında Bankalarda Likidite Riski Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Yansımaları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 8

2.3. Bankacılık Sisteminin Risk Spectrumu

Bankacılık sisteminde maruz kalınan riskler Tablo 1’de gösterildiği üzere finansal riskler, operasyonel riskler ve çevresel riskler olarak 3 ana başlıkta incelenebilir¹⁰.

Tablo 1. Bankacılık Risk Dağılımı

Finansal Riskler	Operasyonel Riskler	Çevresel Riskler
Bilanço Yapısı	İç yapıdan kaynaklı dolandırıcılık	Ülke ve politik risk
Gelir Yapısı	Dış kaynaklı dolandırıcılık	Makroekonomik politika
Sermaye Yeterliliği	Çalışan uygulamaları ve işyeri güvenliği	Finansal altyapı
Kredi	Müşteri, ürün ve iş akış hizmetleri	Hukuksal altyapı
Pazar (Piyasa)	Fiziksel aktiflere zarar	Bankacılık krizleri ve bulaşma riski
Faiz	İş kesintileri, sistem kaynaklı hata ve teknoloji riski	
Döviz	Süreç yönetimi	

¹⁰ Hennie Van Greuning and Sonja Brajovic Bratanovic, **Analyzing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate and Risk Management**, The World Bank 48238, Washington D.C., 3. Baskı, 2009, s. 4

2.3.1. Çevresel Riskler

2.3.1.1. Ülke Riski ve Politik Risk

Ülke riskini bir ülkenin kendisine has koşullar nitelikler nedeniyle oluşan ve ileride oluşması muhtemel risklerini ve taahhütlerini iç ve dış ortamda yerine getirememesi riskini kapsamaktadır.

2.3.1.2 Makroekonomik Politika

Bir ülkenin büyüme ve gelişim yolunda ortaya koyduğu hedefler ile uyumlu makroekonomik politikaların uygulanma noktasındaki gelişmeler finansal istikrar ile birlikte mümkün olabilmektedir. Makroekonomik politika ve uygulamalar bu bağlamda maliye ve para politikaları ile finans politikalarını doğrudan etkilemektedir.

2.3.1.3. Finansal ve Yasal Altyapı

Bankacılık sistemin faaliyet gösterdiği ülkedeki finansal ve yasal altyapı sistemin objektif sorunsuz ve hakkaniyetli olarak işlemesi ile çağın getirdiği teknolojik ve finansal araçların kullanılabilir ve erişilebilir olması son derece önemli bir risk unsuru olabilmektedir

2.3.1.4. Bankacılık Krizleri ve Bulaşma Riski

Bankacılık krizleri, özellikle gelişen teknoloji ve globalleşen sermaye ile birlikte sadece ilgili ülkede değil neredeyse tüm dünya sistemini sarsacak etkiler gösterebilmekte ve bulaşma riski 2008 krizinde de görüldüğü gibi kısa bir sürede neredeyse tüm dünya finans sektörünü etkilemiştir.

Sadece 2008 yılı II. Çeyrek mali verilerine bakıldığında krizin dünya finans kuruluşlarına faturası, aktiflerindeki değer kaybı olarak 500 milyar doların üzerinde bir büyüklüktedir¹¹.

2008 finansal krizinde, Türk Bankacılık Sektörü' nün, global sistemde yer alan ve krizden ciddi biçimde etkilenen bankalara kıyasla menkul kıymetleştirme ve türev ürünlerinin oldukça düşük seviyede olması ve güçlü özkaynak yapısına rağmen artan

¹¹ Mehmet Demir, **2008 Küresel Krizinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ocak 2015, s. 48

maliyetler ve global sermaye ile likiditenin bu dönemde azalması nedeniyle karlılık tarafında bir önceki döneme göre yaşadığı gerileme ve daralan kredi hacmi, bulaşma riski tarafında etkileşime önemli bir örnek olarak gösterilebilir.

2.3.2. Finansal Riskler

2.3.2.1. Kredi Riski

Bankacılık fon talep edenler ile fon arzında bulunanlar arasında bir köprü vazifesi görmekte ve reel ekonomi ile mali sistem arasında fon akımı sağlarken aynı zamanda bankacılık sistemi kredi merci olmalarından dolayı kaynakların dağıtımında da söz sahibi olmaktadır¹².

Kredi kavramı tanımını 5411 Bankacılık Kanunu'nda detaylı olarak yapmıştır:

“Bankalar tarafından verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontr-garantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri-nakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayri-nakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır. Birinci fıkrada belirtilenlere ilâve olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu Kanun uygulamasında kredi sayılır”.

Kredi riski kredi borçlusunun yapılan sözleşme ve anlaşma şartlarına uygun olarak yükümlülüklerini yerine getirememesi olarak tanımlanabilir. Kredi riski borçlu tarafın

¹² Umut Bulut, **Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun Yapısı ve Mevduata Verilen Güvencenin Sistemde Ortaya Çıkardığı Sorunlar**, Pamukkale Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , Denizli, 2002 s. 2

kredibilitesinde meydana gelebilecek bozulmaları da kapsamakta olup riskin temelinde bankanın plase ettiği kredilerin, edindiği menkul kıymetlerin geri dönüşlerinde yaşanabilecek olası olumsuzlukları da kapsamaktadır.

Kredi riskinin yönetilmesi tarafında, riskin belirlenmesi, ölçülmesi, izlenmesi, raporlama ve kontrolü ve risk bazında sermayeden karşılık ayrılması gibi konular öne çıkmaktadır. Etkin bir risk yönetim anlayışı bankanın uzun dönemli başarısı için son derece önemlidir. Bu doğrultuda Uluslararası Ödemeler Bankası' nın Basel I uzlaşısında odaklandığı konu da kredi riskidir. Bankacılık sisteminin kredi risk yönetimi ile kredi riskin kabul edilebilir parametreler içinde sürdürülerek mevcut riske göre planlanmış karlılık seviyesini maksimize etmektir¹³.

2.3.2.2. Likidite Riski

Bir bankanın borçlarını ve yükümlülüklerini yerine getirememekten dolayı yaşayabileceği gelir kayıpları ile sermaye düzeyinde oluşabilecek olası kayıpları ifade etmektedir. Yine likidite riski nakit çıkışlarını süresinde ve sorunsuz olarak karşılayabilecek nakde ve nakit oluşturma kapasitesine sahip olmaması durumu olarak da nitelendirilebilir¹⁴.

Likidite riskinin yönetimindeki günlük yaratan unsurların başında risk-getiri oranı arasında ters yönlü ilişki gelmektedir. Kısa vadeli ve likit ürünlerin genellikle getirisi düşükken getiri seviyesindeki artış varlık ya da ürünün daha uzun vadeli olmasına ve likiditesinin düşük olmasına yol açar.

Likidite riskine yol açan durumlar; öngörülemeyen mevduat çıkışları, alacakların tahsilinde ortaya çıkan gecikme ve sorunlar, vade uyumsuzluğu, varlık kalitesindeki yaşanan bozulma, karlılık seviyesindeki gerileme gibi nedenler sayılabilir.

Uluslararası Ödemeler Bankası ilk dönemler yeterinde üzerinde durmadığı likidite riski son yaşanan global krizde (2008- Mortgage Krizi-Bankacılık Krizi) kendini tüm şiddetiyle göstermiş ve bunun sonucunda Basel III kriterlerinde likidite riskinin yönetimi noktasında yeni standartlar belirlemiştir. İleride ayrıntılı olarak ele alınacak bu

¹³ T. Arıcan, *age*. s. 18

¹⁴ Z. Aloglu *age*. s. 22

düzenlemelerde “Likidite Karşılama Oranı” (LCR) ve “Net Stabil Fonlama Oranı” (NSFR) öne çıkmıştır¹⁵ .

2.3.2.3. Piyasa Riski

Genel hatlarıyla piyasa riski mevcut bir varlık veya yükümlülüğün ileri bir tarihteki piyasa değerindeki belirsizlik olarak ifade edilebilir. Bu anlamda piyasa riski bankacılık sisteminin maruz kalabileceği risklerin en geniş kapsamlısı olduğu söylenebilir¹⁶ .

BIS tarafında piyasa riski, piyasa fiyatlarındaki hareketlerden kaynaklanan bilanço içi ve dışı pozisyonlarda oluşabilecek kayıp riski olarak tanımlanmıştır¹⁷.

BDDK ise piyasa riski tanımını, Bankanın genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski ve alım satım hesaplarındaki karşı taraf kredi riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığı şeklinde yapmıştır¹⁸ .

Kur riski ise; bankaların sahip oldukları bütün döviz varlığı ve sorumlulukları karşılığında döviz fiyatlarında oluşabilecek olası değişimler neticesinde karşı karşıya kalabilecekleri zarar ihtimalini, spesifik risk; bankanın alım satım hesapları içinde yer alan finansal araçlara ilişkin pozisyonlarda, olağan piyasa hareketleri dışında, bu pozisyonları oluşturan finansal araçları ihraç veya garanti eden ve ödeme yükümlülüğünü üstlenen kuruluşların yönetimlerinden ve mali bünyelerinden kaynaklanabilecek sorunlar nedeniyle meydana gelebilecek zarar olasılığını, takas riski; bir menkul kıymet, döviz veya emtianın sözleşmede öngörülen fiyattan belli bir vadede teslimini konu alan ve her iki tarafın yükümlülüklerini vadede yerine getirmesini öngören işlemlerde, takas işleminin vade tarihinde gerçekleşmemesinden ötürü işleme konu menkul kıymet, döviz veya emtianın fiyat değişimleri nedeniyle bankanın maruz kalacağı zarar olasılığını, emtia riski; Bankanın, emtia fiyatlarındaki hareketler nedeniyle, emtiaya ve emtiaya dayalı türev finansal araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını, faiz oranı riski, bankanın, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle finansal

¹⁵ Basel Committee on Banking Supervision, **Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring**, Aralık 2010 s.1 (<https://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>)

¹⁶ Meral Senem Ekenel, **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründeki Uygulamaları**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2009 s. 25

¹⁷ Basel Committee on Banking Supervision, **International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards**, BIS, 2006 s. 157 (<https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>)

¹⁸ BDDK, **Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete**, 28.06.2012 Sayı. 28337 (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120628-16.htm>)

araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığı olarak belirtilmiştir¹⁹.

2.3.3. Operasyonel Risk (Faaliyet Riski)

Operasyonel risk (faaliyet riski), genel olarak kurum içi denetimdeki kesintiler ve banka yönetimindeki hatalı davranış ve tutumlardan kaynaklanmaktadır²⁰.

BIS ise operasyonel riski, yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden veya dış olaylar kaynaklı kayıp riski olarak tanımlamaktadır²¹.

Operasyonel risk sınıflandırmaları içinde genel olarak personele ve davranışlarına özgü riskler, teknoloji ve altyapıya ait riskler, organizasyona ait riskler, yasal düzenlemelere ait riskler ve dış etkenlere bağlı riskler yer almaktadır.

Operasyonel risk, diğer risk faktörlerinin aksine ortaya çıkmadan önlenmesi amaçlanan ve bu nedenle proaktif bir tutum sergilenmeye çalışılan bir risktir. Bu nedenle özellikle gelişen teknoloji ve karmaşıklaşan ürün çeşitliliği bankacılık sisteminin faaliyet risklerine karşı daha sistemli ve kapsamlı süreçler geliştirmeleri yönünde etkili adımlar atmasını zorunlu kılmıştır. Basel II de bu konu daha esaslı olarak ele alınmıştır.

Operasyonel riskler sadece bir ürün için dahi tüm süreçlerde ortaya çıkabilecek niteliktedir. Örneğin kredi kartı için kartın başvurusunun alınması, başvurunun değerlendirilmesi, kartın basılması ve teslimi, şifrelerin basımı ve kart sahibine ulaştırılması hesap özetlerinin basımı ve adrese gönderini, çağrı merkezleri, dolandırıcılık, tahsilat ve yasal takip süreçlerin tamamı farklı açılardan operasyonel risk unsuru içermektedir²².

Operasyonel risk yönetimi ise operasyonel risklerin belirlenmesi, operasyonel risklerin ölçülmesi, operasyonel risklerin takibi ve operasyonel risklerin meydana gelmeden önlenmesi aşamalarından oluşmaktadır.

¹⁹ BDDK *age.* (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120628-16.htm>)

²⁰ Selahatin Koç, **Bankaların Karşılaştıkları Riskleri Yönetmedeki Etkinliği: Türkiye Ölçeği**, Maliye Dergisi, Sayı 165, Temmuz-Aralık 2013, s. 278

²¹ Basel Committee on Banking Supervision, agm. s. 144

²² Hakan Çelenk, Yılmaz Ökdemir, **Bankalarda Operasyonel Risk Denetimi ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankalar Üzerine Bir Araştırma**, Maliye Finans Yazıları, Nisan 2010 Sayı, 87, s.79

2.4. Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi

Risk yönetimi olgusu bankacılık sisteminin esasıdır denilebilir, şöyle ki bankacılık sisteminin özü, maruz kalınan ve karşılaşılması olası risklerin, bankaların etkin, verimli, güven temelinde ve nihai hedef olarak karlı bir işletme şeklinde varlığının devamı amacı ile yönetilmesi bulunmaktadır²³.

Bankacılık sisteminde geçtiğimiz yıllarda ortaya çıkan hızlı gelişim ve değişim bankaların genel ekonomik düzen için birçok alanda ön plana çıkmaya son dönemde gündeme gelen çok hızlı gelişmelerin neden olduğu ekonomik yapı çerçevesinde aynı anda birden fazla sahada faaliyet göstermesi, hizmet sunması ve global sistem içinde ağırlığının artmasına yol açmıştır. Ekonomik düzendeki payının hızla artması bankaların maruz kaldığı riskleri artırmış yeni ürünler ve teknoloji yeni fırsatlar oluştururken aynı zamanda yeni riskleri de beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ile birlikte birbirine entegre ve son derece etkileşim içinde bulunan piyasalar da ilave riskleri gündeme getirmiştir²⁴.

Bankacılık sisteminde maruz kalınan risklerin nicelik ve nitelik olarak gelişim göstermesi risk yönetimine verilen önemin artmasına neden olmuştur.

Bankacılık sisteminde risk yönetimi, son derece geniş kapsamlı bir süreç olup bankacılık sisteminin finansal piyasalardaki özellikli konumu nedeniyle yakından izlenen ve durum ve koşullara göre sürekli olarak güncellenmesi gereken bir sistem kurularak yönetilebilir. Bankalar, riskin tanımlanarak ölçülmesi, yakın takip edilerek izlenmesi yetkili kurullarda değerlendirilerek raporlanması ve kontrolünü kapsayan bir risk yönetim süreci sistemi oluşturmak zorundadırlar sahip olmalıdır²⁵.

Bankacılık yapısı itibarıyla reel sektör ile bir köprü vazifesi görmesi nedeniyle bankacılık sektöründeki gelişmelere reel kesim üzerinde de doğrudan ya da dolaylı etkiye sahip bulunmaktadır. Bu nedenle bankacılık sisteminin mevcut ve olası risk yönetim

²³ Hasan Candan ve Alper Özün, **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**, İstanbul, 2009, s. 5

²⁴ B.Hakan Açdoğuran, **Ticari Bankalarda İç Kontrol Sisteminin Operasyonel Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bankacılık ABD, Ankara, 2009 s. 13

²⁵ T. Arıcan, *age.* s.30

anlayışı bir bütün olarak ülke ekonomisi ve hatta küresel sistemde tüm dünya için önem arz eden bir konumdadır.

2.4.1. Risk Yönetim Süreçleri

“Etkin risk yönetimi süreçlerine başarılı risk yönetimi eşlik eder. Risklerin iyi bir şekilde yönetilebilmesi için hangi risklerin üstlenilebileceği ve hangi risklerden uzak durulması gerektiğinin tespit edilmesi önemlidir. Risk yönetim sürecinin aşamaları:

1. Adım: Risklerin Belirlenmesi

Bankanın, işletmesine özgü risk tiplerinin ne olduğunu, bunların birbirinden farklarını ve bunlara ilişkin uygulanan politikalarını tespit aşamasıdır.

2. Adım: Risklerin Ölçülmesi, Sayısallaştırılması

Birinci aşamada tespit edilen risk tiplerinin nasıl ölçülebileceğinin belirlenmesi veya sayısallaştırılmasıdır.

3. Adım: Risk Yönetimi Kararlarının Uygulanması

Ölçülen ve somut şekle getirilen risk türlerinden kaçınıcı ve bunlara karşı koruyucu politikaların uygulanmasıdır.

4. Adım: Risk Yönetim Politikasının Sonuçlarının Kontrolü

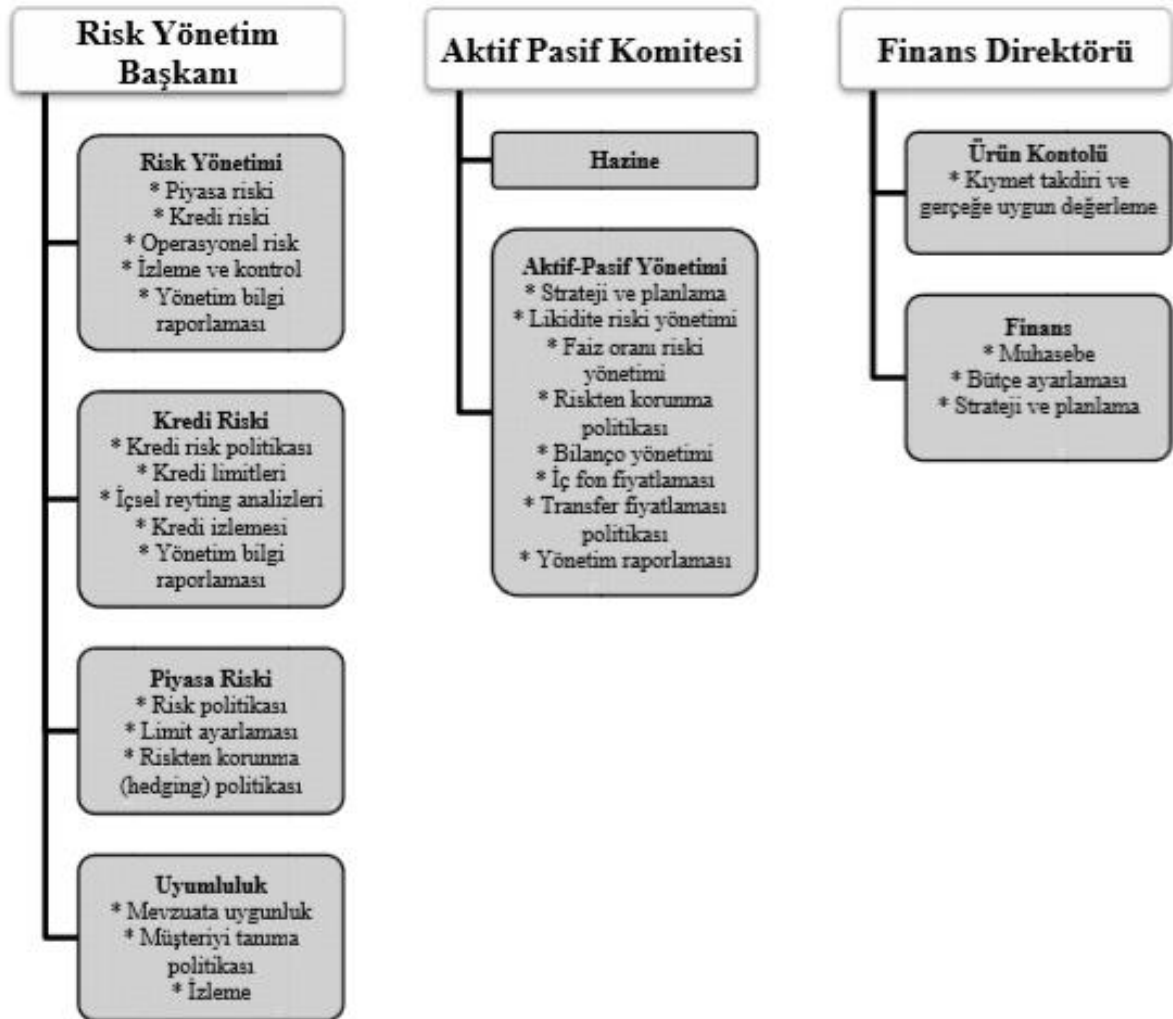
Alınan politik karar ve önlem uygulamalarının başarısını tespit ve devamlı bir süreç içerisinde uygulanan politikaların gözlenmesidir. Bir bütün içinde ele alınırsa risk yönetim politikaları bu aşamalardan geçer. Risk yönetimi denildiği zaman tüm bu aşamaları içerir”²⁶.

²⁶ M. Ekenel age, s. 7

2.4.2. Risk Yönetim Yapılanması

Risk yönetim yapılanmasında icra noktasındaki faaliyetler ile risk denetim unsurları birbirinden ayrı bir şekilde konumlandırılarak ayrılmaktadır. Yetki ve sorumluluklar kesin olarak birbirinden ayrılırken uygulamada bankalarda risk yönetimi alanında bir risk komitesi olmasa dahi birçok bankada ayrıca bir Aktif – Pasif komitesi faaliyet göstermektedir. Tablo. 2 banka merkezi risk yönetim şemasını göstermektedir²⁷.

Tablo 2. Banka Merkezi Risk Yönetimi



²⁷ Moorad Choudry, *An Introduction to Banking, Liquidity Risk and Asset-Liability Management*, West Sussex, UK, 2011, s. 55 - 56

2.4.3. Uluslararası Ödemeler Bankası'nın Risk Yönetim Yaklaşımı

BIS, 1930 yılında Fransa, ABD, İngiltere, Japonya, Belçika, İtalya, Fransa ve Almanya tarafından kurulmuş olup, kuruluşun merkezi olarak İsviçre'nin Basel kenti uygun görülmüştür. Üyeler ülkelerin merkez bankaları olup, merkez bankacılığı işbirliği anlamından BIS önemli bir kurum olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Süreç içinde BIS merkez bankaları dışında kurumlarla da işbirliğine giderek 1970 krizi sonrası uluslararası faaliyet gösteren bankaların düzenleyici denetimini gündeme taşıyarak 1988 yılına gelindiğinde Basel Uzlaşısı hazırlanmıştır. Bu uzlaşının devamında Basel II ve Basel III adı altında revizyonlar ile süreç devam ettirilmiştir. Basel Düzenleme Komitesi (BCBS) tarafından yayınlanan ve uluslararası bankacılık sistemin gelişimi etkileyen düzenleme ve çalışmalar Tablo 3. de verilmiştir²⁸.

Tablo 3. BCBS Çalışmaları Kronolojisi

1987-1988	BCBS Basel Sermaye Uzlaşısı'nı yayımlamıştır ve merkez bankası başkanları bu dokümanı 1992 yılı sonuna kadar yürürlüğe koymayı onaylamıştır
1990	"Bankaların Yabancı Kuruluşlarının Denetleme İlkeleri"
1994	"Türev İşlemlerin Denetimi ve Risk Yönetimi Rehberi"
1995	"Bankalar ile Menkul Şirketlerinin Türev İşlemleri Hakkında Denetleme Bilgisi İçin Çerçeve"
1996	Basel Sermaye Uzlaşısı'nda değişiklik yapılarak yayımlanmıştır
1996	"Sınır-Ötesi Bankacılığın Denetimi"
1997	"Etkin Bankacılık Denetimi İçin Temel İlkeler"
1999	Basel Sermaye Uzlaşısı için reform önerisi içeren istişari bir metin yayımlanmıştır
2001	"Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı" adıyla ikinci istişari metin yayımlanmıştır
2003	"Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı" üçüncü ve nihai istişari metni yayımlanmıştır
2005	"Bankalarda Uyum Fonksiyonu Konusunda Rehber"
	"Bankacılık Kuruluşları İçin Kurumsal Yönetimin Geliştirilmesi"

²⁸ T. Arıcan, *age.* s.57- 59

2006	"Bankalarca Finansal Araçların Gerçeğe Uygun Değer Opsiyonunun Kullanılması ve Sağlam Kredi Riski Değerlendirmesi ve Kredilerin Değerlemesi Hakkında Rehber"
	"Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları Uygulama Aralığı" na ilişkin çalışma
2008	"Likidite Riski: Yönetim ve Denetim Zorluklar"
	"Sağlam Likidite Yönetimi ve Denetimi İçin İlkeler"
	"Bankacılık Krizlerine Yönelik Kapsamlı Bir Strateji"
	"Dış Denetim Kalitesi ve Bankacılık Denetimi"
2009	"Denetim Standartları ve Rehberi" ne uyum sağlanması çalışmaları hızlandırılmıştır
	"Geliştirilen Basel II Sermaye Çerçevesi"
	"Sağlam Stres Uygulamaları ve Denetimi İçin İlkeler"
	"Basel II Piyasa Riski Çerçevesi Revizyonu"
	"Bankacılık Sektörü Direncinin Güçlendirilmesi"
2010	"Basel III: Likidite Riski Ölçümü, Standartları ve İzlenmesi İçin Uluslararası Çerçeve"
	"Basel III: Daha Dirençli Bankalar ve Bankacılık Sistemi İçin Küresel Düzenleyici Çerçeve"
2011	"Basel III'ün Uygulanmasına İlişkin Gelişim Raporu"
	"Basel III Sermaye Tanımlaması"
	"Basel III Karşı Taraf Kredi Riski"
2012	"G20 Liderlerinin Basel III Uygulamalarına İlişkin Rapor"
	"Etkin Risk Verisi Kümelemesi ve Risk Raporlaması İlkeleri İstisari Metni "
	"Bankalarda İç Denetim Fonksiyonu"
	"Gün içi Likidite Yönetimi İçin Göstergelerinin İzlenmesi İstisari Metni "
	"Etkin Bankacılık Denetimi İçin İlkeler"

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKACILIK BASEL DÜZENLEMELERİ

3.1. Basel I Uzlaşısı Oluşum Süreci

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, 1930 yılında faaliyete geçen Uluslararası Ödemeler Bankası çatısı altında,

- *Bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliğini sağlamak,*
- *Uluslararası bankacılık sisteminde ortak düzenlemelere gitmek ve güvenliği sağlamak*
- *Bankaların genel olarak denetlenebilmesine imkan verecek teknikleri geliştirmek*
- *Ulusal denetim otoritelerine yol göstermek²⁹.*

şeklinde sıralayabileceğimiz hedeflere yönelik olarak, 1974 yılında ABD, İngiltere, Japonya, İspanya, Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya, Kanada, İsveç ülkeleri ile İsviçre, Lüksemburg merkez bankaları başkanları tarafından kurulmuştur³⁰.

1970' li yılların ilk dönemlerinde Bretton Woods sisteminde yaşanan kriz ile kur, faiz ve fiyatlarda ciddi dalgalanmalar ortaya çıkmaya başlamıştır³¹. 1974 yılında Batı Almanya'da faaliyette bulunan Bankhaus Herstatt ile Amerika Birleşik Devletleri' nde faaliyet gösteren Franklin National Bankasının iflasları komitenin kurulmasında ciddi anlamda etki göstermiştir³². BIS, bankacılık faaliyetlerinin oluşturabileceği riskler için özel çalışma birimleri oluşturmuştur, bunların en önemlisi Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi'dir.

²⁹ Oğuz Yıldırım, **Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri**, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt 52 Sayı: 609, İstanbul, 2015, s.10

³⁰ Ali Erdoğan, **Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi ve Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci**, Trakya Üniv.Sosyal Bil. Dergisi,Cilt 16 Sayı: 1, Edirne, 2014 s. 145

³¹ Münür Yayla, Yasemin Türker Kaya, **Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK Araştırma Dairesi, ARD Çalışma Raporları, No. 2005/3, Ankara, 2005 s.1

³² Mukadder Horasan, İlkay Horasan, **Kredilendirme Sürecü ve Basel II Kriterleri ile Karşılaştırılması**, Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi,, Cilt: 32 Sayı: 1, İstanbul, 2012, s. 205-206

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi resmi olarak kanun ve kurallar koyma yetkisine sahip olmamakla birlikte, bankacılık sektöründe yapılacak düzenlemeler ile ilgili tasarı ve teklifler üretmek bunları tartışmaya açarak tavsiye niteliğinde kararlar almaktadır. Komitenin tavsiye kararlarına uymayan ülkelerin bankacılık sistemleri uluslararası sistemde bir nevi dışlanmakta ve risk primleri bu durumdan olumsuz etkilenmektedir³³.

Basel Komitesi risk yönetimi tarafındaki düzenlemeler ile bankacılık sisteminin maruz kaldığı belirsizlik ve risk ortamını oluşturduğu senaryolar ile azaltarak finansal piyasaları daha güvenli ve istikrarlı bir ortam haline getirmeyi amaçlamaktadır³⁴.

Basel Komite'sinin "sermaye uzlaşısı" ile yayınladığı ana metinler şu şekildedir³⁵.

- 1988 yılında "BASEL 1 olarak adlandırılan "The Basel Capital Accord" yayımlanmıştır. Bu düzenleme ile yalnızca kredi riski (credit risk) önemsenmiş ve gündeme alınmıştır.
- 1996 da ise "Market Risk Amendment to the Capital Accord" düzenlemeye dahil edilmiştir, buna göre BASEL 1' e piyasa riski sermaye gerekliliği eklenmiştir.
- 2004 yılına gelindiğinde BASEL 2: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework'' (Sermaye Ölçüm ile Sermaye Standartlarında Uluslararası Seviyede Uyumlaştırılma uyarınca Yeni bir Basel Sermaye Kriteri gündeme gelmiştir. Sermaye yeterliliğine ilave olarak, denetim otoritesi ile market disiplini hakkında kriter ve standartları kapsayan 3. yapısal blok.
- 2006 yılı BASEL II: International Convergence of Capital Measuremet and Capital Standard: a Revised Framework- Comprehensive Versions. Bankalarda alım ve satım hesaplarında güncel düzenlemelerin Basel 2 kriterlerine ilave edilmiş halidir.
- 2009 yılında Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision. 2007 yılında oluşan küresel kriz akabinde likidite riskine dair ölçüm, yönetime

³³ Efsane Cengiz, **Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013 , s. 6

³⁴ Kenan Bolgün ve Barış Akçay, **Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları**, İstanbul, 2015, s. 10

³⁵ Belkıs Seval, **Kredi Derecelendirmesi**, SPL Lisanslama Sınav Çalışma Kitapları, Ankara, 2017, s. 122

denetiminin yetkili otoriteler tarafından yakın izlenmesine konusunda temel çerçeve ile genel standartlar gündeme gelmiştir.

- 2010 yılına gelindiğinde BASEL 3: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring. (Likidite Risk Ölçüm, Standartlar ve İzlenilmesi yönünde Uluslararası Çalışma) Ana hatlarıyla Basel II Kriterlerinin yapısal bloklarının yeniden değerlendirilerek gözden geçirilip sağlamlaştırıldığı aynı zamanda yeni birtakım unsurları da ihtiva eden yeni bildiridir. Devam eden yıllarda söz konusu düzenlemelere yeni sermaye tamponları, likidite yeterlilik rasyoları kaldıraç oranı, sistemik tarafta önemli olan bankalara yönelik Düzenlemeler gibi eklemeler getirilmiş olup günümüzde de bu çalışmalar devam etmektedir.

3.2. Basel I Uzlaşısı

1988'de Basel Komitesince yayımlanan Basel I Kriterleri, bankalarca faaliyetlerini icra ederken uymaları zorunlu faaliyet kriterlerini belirterek bankaların olası risk ve kriz ortamlarına karşı daha güçlü kalmalarını sağlamak üzere, bankacılık sisteminde sermayenin, riskli aktifler olarak kabul edilen varlıklara oransal olarak %8'den daha az kalamayacağını belirten sermaye yeterlilik oranı kriterini oluşturmuştur³⁶.

Basel I kriterlerine göre, bir banka nakdi ve / veya gayri nakdi kredi tahsisinde risk olarak oluşturduğu her bir 100 birime karşılık 8 birim sermaye bulundurmak zorundadır. Bir başka deyişle sermayesinin maksimum 12,5 katı tutarında risk yaratma kapasitesine sahip olacaktır. Bu tutar üzerinde plasman yapmak isterse sermaye artışı yoluna gitmek zorunda kalacaktır. Bu durumun doğal sonucu sermaye artırım maliyeti kredi müşterisine yansıtılmak durumundadır. Basel 1 uzlaşısı bu manada risk ölçümünü tek kritere bağlamış durumdadır³⁷.

Basel I uzlaşısı yasal sermayenin ve risk ağırlıklı varlıkların ifadesine dayalı bir sermaye yeterliliği bakışıdır. Esasen bir nevi detaylı ve ayrıntılı bir sermaye yeterliliği rasyosu denilebilir. İlk çıkışı sadece uluslararası faaliyet gösteren bankaları kapsamakla

³⁶ Emine Şule Aydeniz, **Basel II Kriterlerinin KOBİ' lere Etkileri ve Bu Süreçte KOBİ' lere Sunulabilecek Çözüm Önerileri**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı, 36, Bursa, 2007, s. 180

³⁷ İbrahim Arslan, **Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:18, Konya, 2007, s. 52

birlikte 100 den fazla tarafından bu kriter sermaye yeterlilik düzenlenmesi olarak kabul edilmiştir. Basel 1 uzlaşısı 1995 yılında bir değişiklik ile türev ürünler açısından yeniden değerlendirilmiş ve 1996 yılında da piyasa riski kavramı Basel 1 kriterlerine eklenmiştir. Bankaların sermayelerini üçlü bir ayrıma tutan Basel 1, kredi riski kavramına odaklanmıştır.

“Birinci Kuşak Sermaye (Ana Sermaye): risk yönetimi açısından en kaliteli sermaye olarak kabul edilmektedir. Ortaklar tarafından ödenmiş sermaye ile geçmiş ve dönem kârlarından oluşmaktadır. Zararlar bu tutardan düşülmektedir. İkinci Kuşak Sermaye (Katkı Sermaye): gizli rezervler, değerlendirme farkları, genel karşılıklar, ikincil sermaye benzeri kredilerdir. Üçüncü Kuşak Sermaye: sadece piyasa riski için tutulabilen kısa vadeli ve teminatsız sermaye benzeri kredilerdir”³⁸.

Basel I kriterleri sadece asgari sermaye yeterliliğine odaklanması nedeniyle bankaların maruz kaldıkları riskleri etkin bir şekilde öngörerek yönetmek konusunda yetersiz kalmış ve yeterince etkin bir denetim ve gözetim sistemi oluşturamadığı için yeni gereksinimler ortaya çıkmıştır. 1990’lı yıllarda sermaye yeterliliğine sahip olan bankaların iflas etmesi farklı yaklaşımların oluşturulması gerekliliğini ortaya koymuştur³⁹.

Basel I uzlaşısı, bankacılık sisteminde banka sermayesi tarafında yalnızca kredi riskini dikkate alarak bankacılık faaliyetlerinden kaynaklı likidite riski ve operasyonel riski gündemine almaması, risk ağırlıklarının belirlenmesinde OECD üyesi olma durumunun dikkate alınması risk duyarlılığı azaltması, farklı özelliklere sahip ve farklı şartlarda bankacılık yapan bankaların tek bir yöntemin kullanımına bağlı kalınması gibi faktörler yeni bir yaklaşım ihtiyacını doğurmuştur⁴⁰.

Aynı zamanda Basel I kriterlerinin yetersizliğini artıran durum mali piyasalardaki hızlı değişim gelişim süreci olmuştur. Mali piyasalardaki hızlı gelişim, işlemlerin komplike bir hal alarak daha karmaşık bir hale gelmesi ve finans sistemin giderek global

³⁸ Göksel Tiryaki, **Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990 – 2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)**, TBB, Yayın No: 289, İstanbul, 2012, s. 80

³⁹ Güler Aras, **Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ ler Üzerine Etkileri**, FES Derneği, İstanbul, 2006, s. 12

⁴⁰ Ayhan Yüksel, **Basel II’ nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporu, Ankara, 2005, s.2-3

bir yapıya bürünmesi, sıklıkla karşılaşılan finansal krizler, Basel I kriterlerinin yeniden sorgulanmasına yol açmıştır. Bu noktada Basel I kriterlerinin bankacılık sistemin risk seviyelerini yeterince yansıtamadığı, düzenleme ile ortaya çıkan arbitraj imkanlarını önleyememesi, oprasyonel risk ve likidite riski gibi göz ardı etmesi, OECD üyelik kriterinin rekabeti bozucu bir etki yaratması gibi nedenlerle 2004 yılında büyük ve önemli değişiklikler içeren Basel II kriterleri gündeme gelmiştir⁴¹ .

3.3. Basel II Uzlaşısı

Basel II kriterleri yayımlanması öncesinde Basel I standartları, gelen eleştiriler ışığında çeşitli eklemeler ve değişimlere uğramıştır⁴² .

1996 yılında ABD’ de değerlendirilen Basel I kriterlerinin sermaye yeterliliği hesaplaması tarafında yetersiz kaldığından yola çıkarak aynı yıl içinde ABD ‘de Pazar riski sermaye yeterliliği hesaplamasına eklenmiştir⁴³ .

Basel Komitesi, 1999’ da Basel I için yeniden bir düzenlemeye gerek olduğu yönünde bir çalışma hazırlamıştır. Bunu takiben 2001 yılı başında Basel II ye dönük metinleri tartışmaya açmış ve nihayet Haziran 2004’ de Basel II kriterlerini yayımlamıştır: “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması: Gözden Geçirilmiş Çerçeve”⁴⁴ .

Basel II kriterleri, sermaye yeterliliği yanında denetim otoritesi ve piyasa disiplini konusunda standartlar içeren üç unsuru barındırmaktadır⁴⁵ .

- Asgari sermaye gereği
- Sermaye yeterliliğinin denetimi
- Piyasa disiplini ve Bilgilendirme

Basel II kriterleri, daha geniş kapsamlı bir yapı arz etmektedir. Basel II bankacılık sisteminde etkin risk yönetimi ve piyasa disiplini sağlamayı, sermaye yeterliliği

⁴¹ O. Yıldırım, agm. s.12

⁴² O. Yıldırım, agm. s.13

⁴³ Hakan Sarıtaş, Altan Gökçe, **Türkiye’de Faaliyet Gösteren Ulusal ve Yabancı Sermayeli Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranı Açısından Değerlendirilmesi**, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 49 Sayı: 571, İstanbul, 2012, s. 34

⁴⁴ T. Arıcan, *age*. s. 68

⁴⁵ Doğan Kutukız, **Avrupa Birliği Sermaye Direktifleri Basel Uzlaşısı ve Türkiye’de Kredi Sınırlaması**, Muhasebe Finansman Dergisi Sayı: 25, Bursa, 2005, s. 138

ölçümlemesinde etkinliği yükseltmeyi, giderek sağlam ve etkili bir bankacılık sektörü yaratarak mali istikrarı sağlamayı amaçlamaktadır. Finansal sistemin güvenliğinin ve sağlamliğının artırılarak daha rekabetçi bir yapı kurularak riskler konusunda daha kapsamlı bir düzenleme oluşturulması amaçlanmıştır⁴⁶.

Bu amaçların yanında Basel II uzlaşısı bankacılık sisteminde bankaların çalışma standartlarını belirlemeyi amaçlamaktadır bu şekilde her bankada çalışma kriterlerinin farklılık göstermesini engellemeyi hedeflemektedir. Bu kriterler ise⁴⁷:

- Bankalar sermayelerini daha verimli ve dikkatli piyasalarda kullanacaklardır.
- Piyasa ve reel sektör bankacılık sektöründen aldığı kredileri daha etkin kullanmak durumundadır.
- Bankaların şoklara karşı direnci artacak ve kırılmalığı azalacaktır.
- Bankacılık sisteminde risk yönetimi kavramı öne çıkacaktır.

Basel II ile ortaya konulan yenilikler Basel 1 ile kıyaslamaları şekilde Tablo. 5' de verilmiştir⁴⁸.

⁴⁶ O. Yıldırım. agm. s.13

⁴⁷ Rahmi Akbaşı, **Basel II ve Amacı**, 2007, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/rahmi/001/>

⁴⁸ B. Seval, *age*. s.130

Tablo 4. Basel I ile Basel II Kıyaslaması

BASEL I	BASEL II
Tek olarak bir tane standart risk ölçüm tekniğine fokus olmaktadır.	Bankalar kendilerine ait içe dönük risk ölçme ve yönetim usullerinden, üst denetimin kontrolü ile market disiplini olanağından çok daha fazla miktarda faydalanma imkanına sahip olmaktadır.
Her banka için aynı ölçülerin kullanılması söz konusudur	Farklı disiplinler uygulama fırsatı ile daha olumlu risk yönetişimini özendirilen sermaye teşvikleri bulunmaktadır
Geniş tabanlı uygulama alanına sahiptir.	Denetleme otoritesinin onay şartı ile risklere daha hassas ve aynı zamanda daha gelişmiş risk ölçme usullerinin kullanılması imkanını sağlamaktadır.
Kredi riski esası	Kredi riski esası
Kredi riski denetim otoritesince belirlenmiş standart risk ağırlıkları kullanılarak hesaplanmaktadır. OECD üyesi olanlar lehine avantaj sağlamaktadır Piyasa Riski (1996)	Kredi derecelendirme kuruluşlarının verdikleri kredi puanları uyarınca risk seviyesi ağırlıkları hesaplanmaktadır. OECD istisnası iptal edilmiştir. Piyasa riski yanında operasyonel risk kavramı da sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplamasına eklenmiştir Riskin düşürülmesi saikiyle kullanılması yoluna gidilen ek teminatlarda farklılık getirilmiştir.

3.4. Basel III Uzlaşısı

3.4.1. Basel III Kriterlerine Giden Süreç; 2008 Global Krizi

2008 Eylül ayında Lehman Brothers'ın iflasını ilan etmesi, Fannie Mae ve Freddie Mac'in ulusallaştırılması, AIG' nin finansal açıdan zor duruma düşmesi, Fortis' in yaşadığı sıkıntılar nedeniyle bölünmesi ve akabinde, İzlanda'nın en büyük bankasının ve akabinde ülkenin tüm bankacılık sisteminin çökmesi yaşanan endişeli ortam nedeniyle birçok ülkenin bankalarına ciddi destekler vermesi gibi gelişmeler bankacılık krizleri için yeterli ve etkinde tedbirlerin alınmadığı ve mevcut düzenlemelerin önemli eksiklikler ve riskler barındırdığını göstermiştir⁴⁹.

Dünyadaki birçok ülke de bu krizden az veya çok mutlaka etkilenmiştir. Krizin bütün dünyayı kapsayan ilk kriz olması nedeniyle global kriz olarak adlandırmak yerinde olacaktır⁵⁰.

Kriz Kronolojisini haftalık bazda aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür⁵¹.

“2008 yılı 07 Eylül Haftasında:

Mortgage Kuruluşları Fannie Mae ile Freddie Mac'in denetim ve yönetimi Amerikan Kamu otoritesine bağlanmıştır.

1 hafta sonra:

Lehman Brothers kurumu iflasını açıklamış olup akabinde, Merrill Lynch ise 50 milyar usd bedelle Bank of Amerika tarafından satın alınmıştır.

AIG firması Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankasına 85 milyar usd karşılığında kurtarma operasyonu ile iflastan dönmüştür.

İngiltere bankalarında Lloyd TSB en yakın rakibi HBOS kurumunu 18,9 milyar usd' ye satın aldığını açıklamıştır.

⁴⁹ BDDK, Risk Yönetim Dairesi, **Sorularla Basel III**, Ankara, 2010 s. 4

⁵⁰ Mahfi Eğilmez, **Değişim Sürecinde Türkiye**, İstanbul, 2018, s. 51

⁵¹ Pelin Ataman Erdönmez, **Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi**, Bankacılar Dergisi, TBB, Sayı: 8, İstanbul, 2009, s. 91-96

Rusya kamu otoritesince finans sistemi ile bankacılık sektörüne 120 milyar usd destek verileceğini deklare edilmiştir. 7 Ekim tarihinde ise söz konusu tutar 50 milyar usd artırılmak suretiyle destek devam etmiştir.

Birleşik Devletler hazinesince “Sorunlu Aktifler Rehabilitasyon Planı” kamuya açıklanmıştır. Program uyarınca hükümetin yaklaşık 700 milyar usd miktarında ipotek dayalı menkul kıymet alabilme olanağı tanınmıştır. 4 Ekim 2018 de de değiştirilen bir versiyonu kanun olarak Federal Meclis’te onaylanmıştır.

21 Eylül 2018 gelindiğinde ise:

Goldman Sachs ile Morgan Stanley bankalarının yatırım bankacılık statüsünde mevduat bankacılığı konumuna geçirilmesi tamamlanmıştır..

İngiliz kamu otoritesi Bradford & Bingley'e müdahale ederek kamulaştırmıştır.

28 Eylül’ de ise

Washington Mutual 323 milyar usd aktif büyüklüğü ile Amerika bankacılık sisteminde bugüne kadar yaşanan en büyük montanlı banka iflası olarak kayda geçmiştir. Otoritenin bankaya el koyması ve ardından bankanın toplam varlıkları yaklaşık 1,9 milyar usd’ ye JP Morgan Bank’a satışı gerçekleşmiştir.

Japonyalı Nomura, Lehman Brothers ait Asya’da bulunan aktiflerini, akabinde ise tüm Avrupa’daki faaliyetlerini satın almıştır. “

“Fortis Bank %49’u ile kamunun yönetimine geçti.

Citigroup Wachovia’yı alarak bünyesine dahil etmiştir.

Likidite sorunu ile boğuşan Dexia’yı kurtarmak amacıyla Belçika, Fransa ve Lüksemburg ülkeleri 6,4 milyar tutarında Euro ile destek vermek adına mutabık kalmışlardır.

İzlanda kamu otoritesince sektörde üçüncü banka konumundaki Glitnir Bankası’nın %75’i satın alınmıştır.

İsveç Merkez Bankasıncı İzlanda’lı Kaupthing Bankası’nın İsveç bölümüne 700 milyon usd kredi verileceğini açıklamıştır.

İrlanda hükümetince bireysel ve ticari tasarruflar ile interbank banka mevduatlarına sınırsız garanti verildiğini açıklamıştır. Bu tarz tedbirler İtalya, Yunanistan, Avusturya, Almanya Danimarka, İzlanda, ve Portekiz’de de gündeme gelmiştir. İsveç, İngiltere ile Amerika’da ise mevduata verilen garantinin üst limitleri yükseltilmiştir.. 3 Ekim tarihinde ise Avrupalı maliye bakanlarınca tüm Avrupa’da bankacılık sisteminde yer alan mevduatlara verilen minimum güvence tutarının 50.000 euro olarak artırıldığını açıklamıştır.

İzleyen haftada ise

BNP Paribas tarafından Fortis’in 14,5 milyar euro değerli hisselerini satın alınması kararlaştırılmış, bu şekilde BNP Paribas, %75 ile Fortis’in en büyük hissedarı ünvanını almıştır.

Alman Hükümetince ticari bankalar tarafı ile federal düzenleyiciler yanında Hypo Real Estate’e 50 milyar usd’lik kredi garantisi sağlanacağını deklare etmiştir..

İzlanda’da ise ülkede 2 büyük bankası konumunda olan Landsbanki’ye el konulmuştur. İzlanda MB’ since Rusya’dan, döviz rezerv desteği mahiyetinde 4 milyar Euro civarında kredi alınacağı bildirilmiştir. İzlanda kamu otoritesi İzlandalı Kaupthing Bankası’na 680 milyon usd kredi verileceğini belirtmiştir.

Büyük Depresyon’ dan bu yana Amerika Merkez Bankası’nca tahvil piyasasına ilk defa müdahale gelmiştir.

İspanya’da ise hükümet bankacılık sektörünün varlıklarını almak adına için 40 milyar ile 60 milyar usd civarında acil müdahale fonu gündeme getirmiştir.

“ İngilterede de hükümet zor duruma düşen bankalar tarafında kısa vadede likidite enjekte edebilmek adına 87 milyar usd civarında acil fon destek paketi oluşturmuştur. .

ING, İzlanda’lı Kaupthing Bankasının 2,5 milyar sterlin tutarındaki bir takım mevduatları ile Heritable Bank’ın hisselerini 535 milyon sterline satın aldığını duyurmuştur..

ABD, Avrupa, İngiltere, İsviçre Merkez Bankaları ile İsveç ve Kanada’nın Merkez Bankaları faiz indirimi gittiler. Çin de aynı anda faiz indirimi tarafında aksiyon almıştır.

İzlanda'nın Finans Denetleme Kurulu, İzlanda'nın en büyük bankası olan Kaupthing bankasına el koyduğunu ve ülkedeki bütün mevduatlara sınırsız garanti getirdiğini bildirmiştir.

Ukrayna Merkez Bankası ülkede faaliyet gösteren önde gelen bankalardan Prominvestbank'ın kontrolünü ele aldığını duyurmuştur.

2 Kasım Haftası

Ukranya ile Macaristan sırasıyla 16 milyar usd ve 15 milyar usd civarında bir ekonomik destek paketi noktasında anlaşıklarını açıklanmıştır.

Almanya' da ülkenin en büyük bankası ikinci bankası konumundaki Commerzbank AG Alman hükümetinden 8 milyar euro sermaye yardımı geleceğini duyurmuştur.

Portekiz, hükümeti Portugues de Negocios Bankası'nın ulusallaştırılacağını duyurdu.

Güney Kore' de kamu yönetim, ekonomiyi hızlandırmak amacıyla piyasaya 11 milyar usd aktarılacağını duyurdu..

İtalyan kamu otoritesi ise bankacılık sistemine ilave sermaye sağlamak adına 30 milyar euro civarında bir kaynağı devreye alacağını açıklamıştır.

9 Kasım haftasında ise:

Çin hükümeti 585 milyar usd tutarında ekonomik destek planı açıklamıştır. Buna göre 2010 yılına gelinceye dek yoğun bir şekilde olarak altyapısal ve sosyal projelerde kullanılacak kamu harcamaları yapılması planlanmaktadır. Çin Merkez Bankası bununla birlikte orta düzeyde gevşek para politikasına geçileceğini ve 17 milyar usd tutarında vergi indirimi uygulanacağını açıklamıştır.”

G20 Liderler Zirvesinde global büyümeyi kurmak ve dünya finans sisteminde gereken reformları uygulamak üzere bir hareket planı çerçevesinde mutabakat sağlanmıştır.

23 Kasım tarihinde

Citigroup, Amerikan Hazinesi ve FED anlaşmasına göre 40 milyar usd sermaye desteği sağlamıştır.

Amerikan Merkez Bankası yaklaşık 600 milyar usd mortgage kredileri bazlı menkul kıymet alacağı ile 200 milyar usd tutarında tüketici borçları bazlı menkul kıymet satın alma olanağını paylaşacağını bildirmiştir. Ayrıca sorunlu hale gelen Fannie Mae, Freddie Mac kurumlarınca ihraç edilmiş bulunan menkul kıymetlerin 100 milyar usd' ye kadar olan miktarını satın alma kararını açıklamıştır.

Avrupa Merkez Bankasınınca faiz indirimi gerçekleştirildi.

ABD Hazine Bakanlığı'nca Bank of Amerika'nın 20 milyar usd' lik imtiyazlı hisse sini satın aldığını kamuoyuna açıklamıştır. Ayrıca sistemdeki yaklaşık 118 milyar usd rakamına ulaşan toksik varlık diye tabir edilen sorunlu varlıkların büyük bölümüne garanti verildiği açıklanmıştır."

25 Ocak Haftası

Amerikan Merkez Bankası, gösterge faizi %0 - %0,25 arasında tutacağını açıklamıştır.

Fransa'nın 2.büyükteki bankası olan Credit Agricole ve Societe Generale, varlık yönetim şirketlerinin birleştirilmesi yönünde karar alarak, Credit Agricole'un %70 paya sahip olduğu sözkonusu şirketin yönettiği fonlar yaklaşık 630 milyar Euro'ya ulaşarak Avrupa'nın önde gelen varlık yönetim şirketlerinden olmuştur.

Hollanda'nın dünya ölçeğindeki Ing Bank Hollanda hükümetince, 27 milyar Euro tutarında ABD mortgage kredilerinden oluşan sorunlu aktiflerin büyük miktarda bir tutarının satın alınacağını bildirilmiştir.

Japonya hükümeti ise yaşanan finans krizden dolayı nakit sıkışıklığı içinde olan ne olası sorunlu şirketlerden hisse satın alma yoluna gidebilmek için yaklaşık 16 milyar usd büyüklüğünde bir paket açıklamıştır.

1 Şubat Haftası

İsveç kamu otoritesi, kredi piyasasının tekrar işlerlik kazanması amacıyla bankacılık sistemin 6 milyar usd sermaye yardımı yapılacağını belirtmiştir.

Avustralya yaşanan global kriz nedeniyle 26 milyar usd tutarında teşvik paketi uygulamaya koymuştur.

8 Şubat 2009 Haftası

ABD Hazinesi tarafında bankacılık sektörünü düzliğe çıkarmak adına yaklaşık 2 milyar usd lik yeni bir kurtarma planını devreye almıştır.

Kurtarma planını bankalardaki toksit varlıkların satın alınması amacıyla kamu ve özel sektör birlikteliği ile 1 trilyon usd' lik fon yaratılırken tüketici krediler pazarını tekrar canlandırmak adına da 1 trilyon usd' lik kaynak yaratılması öngörülmüştür,

Bu plan ile;

ABD Tasarruf Sigortası Mevduat Fonunun, Amerikan Merkez Bankasının, ABD Hazinesinin ve özel sektör çatısında bir yatırım fonunun oluşturulması,

Bu fonun banka aktiflerindeki mortgage kaynaklı zarar eden menkul kıymetleri satın alma yoluna gitmesi

Sözkonusu fon büyüklüğünün öncelikle 500 milyar usd olarak belirlenip bu rakamın 1 trilyon usd' ye kadar yükseltilebilmesi

Amerikan Merkez Bankasının tüketici kredileri ile birlikte kobi segmentli firmalara sağlanan kredileri desteklemek adına oluşturduğu 200 milyon usd tutarındaki paketin 1 trilyon dolar usd rakamına çıkarılması

ABD Başkanı' nın ekonomiyi canlandırma amaçlı 838 milyar usd' lik teşvik programı Senato'da kabul edilmiştir.

Avrupa Merkez Bankası faiz oranı % 2 olarak bırakmış olup, İngiliz Merkez Bankası ise faiz oranlarında 50 baz puan indirimle %1'e çekmiştir.

15 Şubat 2009 Haftasında ise

ABD firmalara,, bireylere ve nihai tüketici ile işsizlere için yeni teşvikler ve enerji bazlı yatırımlar, otoyol ve köprü gibi üstyapı inşaatlar ile bilim ve araştırma, sağlık sektörü için kaynak tahsisi içeren ve ABD Kongre'since onaylanan 780 milyar usd'lik yeni paket devreye alınmıştır.

Global kriz, çok kapsamlı düzenlemelere sahip olduğu kabul edilen bankacılık sisteminin yetersizliklerini ortaya koymuştur. Yatırım bankalarının çok geniş kapsamlı

düzenlemelere tabi olmaması ve yatırım ve ticari bankalar arasındaki ilişki düzeyi krizin boyut ve derinliğini artıran bir unsur olmuştur. Bu krizin gösterdiği eksiklikleri gidermek adına Basel III uzlaşısı gündeme alınmıştır⁵².

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir⁵³.

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi, Bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılması.

Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, Basel III kriterlerinin, Basel II kriterlerini ortadan kaldırmak bir yana esasen bunun üzerine inşa edilmekte ve yukarıda açıklanan global krizde su yüzüne çıkan eksiklikleri tamamlama amacı taşımaktadır.

Basel III, Basel II ve Basel 2.5 (Basel II de 2009 yılında yapılan düzenlemeler) ile geliştirilen denetleyici ve düzenleyici ana çerçeve üzerinde ilerlemiştir. Sermaye yeterliliği ile likidite yönetimine yönelik kriterleri belirlemeyi ve etkin denetim uygulamalarını desteklemeyi amaçlamaktadır⁵⁴.

⁵² Gulrukh Gasimova, **Bankaların Sermaye Yeterliliği Açısından Basel III Kriterinin Gerekliği ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015, s. 30

⁵³ BDDK 2010, *age*. s.1

⁵⁴T. Arıcan, *age*. s.71

3.4.2. Basel III Uzlaşısının Temel Amaçları

3.4.2.1. Daha Nitelikli Sermaye

Basel III ile bankacılık sisteminde sermaye kalitesinde ciddi anlamda artması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda birçok standart için kalibrasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Daha nitelikli ve iyi sermaye kalitesinden anlaşılması gereken bankaların daha güçlü ve sağlam olmasını sağlayan “kayıp karşılama sermaye” olarak adlandırılabilir ve stres dönemlerinde daha dayanıklı olmasını sağlayacaktır⁵⁵.

Söz konusu düzenlemeler ile çekirdek sermaye veya ana sermaye (common equity) olarak ödenmiş sermaye ve dağıtılmamış karlar gibi en kaliteli sermaye kalemlerinin kalmasını sağlarken ertelenmiş vergi varlıkları, menkul kıymetleştirme işlemlerinde ortaya çıkan kazançlar ana sermaye kavramına dahil edilmemektedir.

3.4.2.2. Niceliği Artırılmış Sermaye

Daha nitelikli sermaye her zaman yeterli değildir, finansal kriz dönemlerinin tekerrür etmemesi ve risklerin azaltılabilmesi için bankacılık sisteminde daha fazla sermayeye ihtiyaç vardır.

Komitenin reform paketinde, asgari çekirdek sermaye gereksinimi (common equity requirement) %2'den %4,5'e yükseltilmiştir. Ek olarak bankaların gelecekte ortaya çıkabilecek riskli ekonomik durumlara karşı, %2,5'luk bir sermaye tamponu da bulundurmaları gerekmektedir. Sonuç olarak toplam çekirdek sermaye gereksinimi %7'ye ulaşmış olacaktır⁵⁶.

Bankaların risk profiline, iş modeline, hâkim ekonomik koşullara vb. bağlı olarak asgari seviyelerin üzerinde yeterli sermayeye sahip olmasını sağlamak önemlidir. Ulusal denetim otoriteleri için İkinci Yapısal Blok, daha sıkı sermaye tabanı gerektirdiği için yeni Basel III kriterleri önemli bir unsur olmaya devam edecektir⁵⁷.

⁵⁵ Jaime Caruana, **Basel III: Towards a Safer Financial System**, 3rd Santander International Banking Conference Madrid, 15 September 2010, s. 2 (<https://www.bis.org/speeches/sp100921.pdf>)

⁵⁶ Eymen Gürel, Esra Burcu Bulgurcu Gürel, Neslihan Demir, **Basel III Kriterleri**, BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi Cilt 1 Sayı 3-4, İstanbul, 2012, s. 19

⁵⁷ J. Caruana, agm. s. 2-3

Tablo 5’de görüldüğü üzere çekirdek sermaye oranı %7’ye, Tier 1 sermaye %8.5’ e ve toplam yasal sermaye de %10.5’e kademeli olarak yükseltilecektir⁵⁸.

Tablo 5. Güçlendirilmiş Sermaye Çerçevesi: Basel II’den Basel III’e

Risk Ağırlıklı Varlıkların Yüzdesi	Sermaye Gereksinimleri							Makro Düzey Sağduyulu Gözetim	
	Çekirdek Sermaye			1. kuşak (Tier) Sermaye		Toplam Sermaye		Konjonktürel Tampon	Ek Kayıp Karşılama Kapasitesi SIFI* için
	Minimum	Koruma Tamponu	Gereken	Minimum	Gereken	Minimum	Gereken	Aralık	
Basel II	2			4		8			
Not:	Yeni tanımla ortalama da milletlerarası bir banka tarafında yaklaşık %1’e eşdeğer			Yeni tanım noktasında ortalama da milletlerarası bir banka tarafında yaklaşık %2’e eşdeğer					
Basel III Yeni Tanım ve Kalibrasyon	4.5	2.5	7.0	6	8.5	8	10.5	0-2.5	SIFI* için Sermaye Ek Yükü

⁵⁸ J. Caruana, agm. s. 7

3.4.2.3. Sermaye Tamponu Oluşturulması

Basel 3 bankaların gelecek dönemlerde oluşabilecek zorlu ekonomik ve mali gelişmeler karşısında ana sermaye tarafından desteklenmek kaydıyla ilave %2.5 rasyosunda sermaye tamponu tutmaları gerekmektedir.

3.4.2.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı

Belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilânço dışı kalemler ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari oranın tesis edilmesi planlanmaktadır. Öngörülen kaldıraç oranı %36 olup, kademeli bir geçiş hedeflenmektedir⁵⁹.

3.4.2.5. Likidite Düzenlemeleri

En az %100 olmak kaydıyla Likidite Karşılama Oranı ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı isimli iki adet oranın düzenlemelere dâhil edilmiştir.

3.4.2.6. Karşı Taraf Riski

Karşı taraf riski ile kastedilen, her iki tarafa da yükümlük öngören bir işlemde, işleme muhatap karşı tarafın bu işlemle ilgili olarak nakit akışındaki ödeme gerçekleştirilmeden öncesinde ödeyememe yani temerrüde düşme riskidir. 2008 yılında yaşana krizde ortaya çıktığı üzere, krizde yaşanan kredi zararlarının büyük çoğunluğu karşı tarafında kredi kalitesinde oluşan sıkıntılardan kaynaklanmıştır. Bu nedenle Basel Komitesi, Basel III uzlaşısı ile sözleşmeye taraf kurumlarla takası gerçekleşen tezgah üstü işlemlerde riskin ağırlık seviyesini 2% oranında oldukça düşük bir noktada tutarak diğer bir ifade ile yalnızca iki tarafın bulunduğu işlemlere daha fazla risk ağırlık oranı getirerek daha düşük seviyede bir sermaye yükümlülük oranı getirmektedir. Ayrıca kredi değerlendirme düzeltimlerinde karşı taraftaki kredi riskine dair de sermaye bulundurulma hesaplamasına konu edilmiştir⁶⁰.

⁵⁹ BDDK 2010, *age*. s. 2

⁶⁰ B. Seval, *age*. s. 181

3.4.3. Basel III Uzlaşısında Temel Değişimler ve Getirdikleri⁶¹

- *Özkaynaklar ile İlgili Değişiklikler*

Basel 2 ye göre tanımlanan özkaynakların kapsam ve içeriğinde değişiklik söz konusu olup. Bu düzenleme metninde bulunan katkı sermaye tutarının ana sermaye tutarının %100 oranını geçemeyeceği ilkesi ile 3.kuşak sermaye düzenlemesi de yürürlükten kaldırılmıştır.

Ana sermayenin içerisinde bulunan ve zarar karşılamada potansiyel unsurlar çekirdek sermaye şeklinde isimlendirilmiştir. Çekirdek sermaye tanımı; ödenmiş sermaye, dağıtılmayan karlar, kar, zarar ve, diğer gelir tablosu unsurları ve bu toplam büyüklükten düşülecek değerlerden meydana gelmektedir.

Finansal kurumlara yapılmış üst sınırı aşan yatırımları, ipoteğe dayalı krediler servisi hizmetleri ile ertelenen vergi aktifini kapsayan düzenleyici sınırlamalar (Sermayeden indirilen değerler ve ihtiyatlı filtreler) 2018 başı itibarıyla çekirdek sermaye tarafında bir indirim unsuru olarak değerlendirilecektir. Burada tederici şekilde 2014' te başlayarak bu unsurların %20, 2014' te %40, 2016'da %60', 2017' de %80' i, 2018' de %100 oranında çekirdek sermayeden indirim yapılacaktır. Anılan geçiş döneminde kalan bölümler için daha önceki uygulamalar geçerliliğini koruyacaktır.

Bu noktadan sonra ana sermayede bulunan çekirdek sermayenin içinde olmayan ya da katkı sermaye içinde değerlendirilmeyen sermaye bileşenlerinden 2013 yılında %90' ı tanınarak, her yıl için bu tanıma tutarı %10 indirilerek toplamda 10 yılsonunda sözü edilen unsurlar bütünüyle sermaye bileşeni olma noktasında ayrılacaktır.

- *Sermaye ile İlişkili Rasyolar*

Basel 3 ile minimum çekirdek sermaye rasyosu (Çekirdek Sermaye / Risk Ağırlıklı Toplam Varlıklar 2013 ve 2015 yılları arasındaki dönem kademeli bir şekilde %2' den %4,5 seviyesine çıkarılacaktır. Aynı dönemde birinci kuşak sermaye oranı ise (çekirdek sermaye ile ana sermayeye dahil olacak diğer kalemler) %4 düzeyinden %6 seviyesine yükseltilecektir.

⁶¹ BDDK, 2010 age. s. 5-7

Basel 3 ile oluşturulan sermaye koruma tamponu ise çekirdek sermaye + birinci kuşak sermaye ve toplam sermayeye kademeli şekilde ilave edilerek sözü edilen rasyonun 2016-2019 yılları arasında kademeli bir şekilde arttırılmak suretiyle 2019'a gelindiğinde %2,5 olarak son şekline ulaşması öngörülmektedir. Bankaların sermaye koruma tamponu oluşturamadığı durumlarda bankaların yine faaliyet süreçlerine normal şekilde devam etmeleri yanında bu kez bankaların kar dağıtım süreç ve uygulamalarında değişebilir miktar ve oranlarda tahditler getirilmesi öngörülmektedir. Bu noktada bankaların sermaye koruma tamponu nedeniyle ellerinde bulundurdukları sermayenin, yetkili otoritece oluşturulan standart oran olan %2,5' dan daha az olması durumunda, bu iki oranın farkı nispetinde kar dağıtım tarafında değişebilir oranlarda tahditler planlanması gündeme getirilmektedir.

Döngüsellik tarafını yeterince önemsemediği noktada eleştirilere tabi tutulan son Basel II" nin bu eksikliğini giderebilmek niyetiyle ilgili ülke şartları ile tercihleri bağlamında %0 ile %2,5 arasında değişebilecek döngüsel sermaye tamponu imkanı geliştirilmiştir. Söz konusu sermaye tamponun çekirdek sermaye veya zararı tam olarak karşılama kapasitesini ifade eden diğer sermaye bileşenlerinden ayıklanması gerekli olacaktır.

- *Kaldıraç Rasyosu*

Sermaye tarafındaki rasyolarını destekleyen mahiyetteki oldukça şeffaf temel olarak basit ve daha anlaşılır ve risk temelli olmayan bir kaldıraç rasyosunu devreye alınmıştır. Yeni rasyo ilk kuşak sermayenin yani Ana Sermayenin belli dönüşüm rasyoları ile dikkate alınmış bilanço dışı kalemlerin ve varlıklar toplamına bölünerek hesaplanacak olup (Birinci kuşak sermaye / Aktifler + Bilanço Dışı Hesaplar) %3 olarak 2017 ilk 6 aylık süreçte uygulanacak olan paralel geçiş sürecinde deneme olarak test uygulanacaktır. Yapılacak olan (Sayısal Etki Çalışması) süreci ile ve paralel geçiş dönemi uygulamalarının sonuçları da görülüp incelenerek son halini alacak olan kaldıraç rasyosu 2018 başından itibaren "Birinci Yapısal Blok" a katılacaktır.

- *Likidite Rasyosu*

Basel 3 kriterlerinin en önemli farklılık getirdiği konulardan biri olan likidite tarafında Likidite Karşılama Rasyosu (Liquidity Coverage Ratio) ile Net İstikrarlı

(Dengeli) Fonlama Rasyosu (Net Stable Funding Ratio) adında iki farklı rasyo ortaya konulmuştur.

Bir bankanın likit varlıkları olarak belirtilen varlıklarının, en fazla 30 gün içerisinde gerçekleştirilecek net nakit çıkışına bölünerek ortaya çıkacak rasyo olan Likidite Karşılama Rasyosunun asgari %100 olması şartı bulunmaktadır. Net nakit çıkışı olarak ifade edilmek istenen de 30 gün içindeki nakit çıkışları eksi 30 gün süresindeki nakit girişleridir.

Orta uzun vadeli süreçte bankacılık sisteminde bilançonun pasif yanının daha fazla güçlendirilerek daha dengeli, sürdürülebilir ve güvenli bir fonlama yapısı idame ettirmek adına ise Net İstikrarlı (Dengeli) Fonlama Rasyosu getirilmiştir. Sözü edilen rasyo ise “mevcut istikrarlı (dengeli) fonlama miktarının” “ihtiyaç olunan istikrarlı (dengeli) fonlama miktarına” bölünerek oluşturulmaktadır. Likidite karşılama rasyosunda olduğu gibi net istikrarlı fonlama rasyosunun da minimum %100 olması zorunluluk olarak ifade edilmiştir. Mevcut “istikrarlı fonlama tutarı” birinci ve ikinci kuşak sermaye de dâhil olmak üzere bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenirken; “ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı” ise bankaların aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişen oranlarda dikkate alınması suretiyle hesaplanacaktır.

Tablo 6.da Basel Uzlaşıları özet olarak verilmiştir⁶² .

Tablo 6. Basel I-II-III Karşılaştırması

	BASEL I	BASEL II	BASEL III
Sermaye Rasyoları ve Hedefleri	Tier 1 ve Tier 2		1.Yeni Sermaye Tanımları 2. Yeni Sermaye Tamponu 3.Yeni Kaldıraç Rasyosu 4.Daha Yüksek min. Rasyolar
Ağırlıklandırılmış Riskli Varlıkların Değerlendirme Unsurları	1.Piyasa Riski 2.Kredi Riski (OECD Ülkesi Olup Olmama)	1.Operasyonel Risk 2.Şeffaflık 3.İçsel Sermaye Yeterliliği Değer. Süreci 4.Kredi Riski (Derecelendirme Notu)	6.Karşı Taraf Riski
Likidite Rasyoları			7.Strese Tabi Likidite Rasyosu 8.Net Düzenli Fonlama Rasyosu

⁶² G. Gasimova, *age.* s.32

Tablo 7. Basel III Geçiş Takvimi

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	1 Ocak 2009 itibariyle
Kaldıraç Oranı	Denetmenin İzlemesi		1 Ocak 2013 - 1 Ocak 2017 arası paralel çalışma 1 Ocak 2015'de açıklamanın başlaması					1. Yapısal Blokla Yer Değiştirme	
Minimum çekirdek sermaye oranı			%3.5	%4.0	%4.5	%4.5	%4.5	%4.5	%4.5
Sermaye koruma tamponu						%0.625	%1.25	%1.875	%2.50
Minimum çekirdek sermaye + Sermaye Koruma Tamponu			%3.5	%4.0	%4.5	%5.125	%5.75	%6.375	%7.0
CET1 kesintisinin aşamalı olarak kullanılması (DTAs, MSRs ve finans için limitini aşan tutarlar da dâhil olmak üzere)				%20	%40	%60	%80	%100	%100
Minimum 1. kuşak sermaye			%4.5	%5.5	%6.0	%6.0	%6.0	%6.0	%6.0
Minimum toplam sermaye			%8.0	%8.0	%8.0	%8.0	%8.0	%8.0	%8.0
Minimum toplam sermaye +koruma tamponu			%8.0	%8.0	%8.0	%8.625	%9.25	%9.875	%10.5
1. kuşak çekirdek sermaye veya 2. kuşak çekirdek sermaye olarak nitelendirilemeyen sermaye araçları			2013'de başlayıp 10 yılı aşkın sürede aşamalı olarak devreye girecek						
Likidite karşılama oranı	Gözlem dönemi başlıyor				Asgari standart tanıtımı				
Net istikrarlı finansman oranı		Gözlem dönemi başlıyor						Asgari standart tanıtımı	

Basel Komitesi, 2011 yılından bu yana altı ayda bir olmak üzere, üye ülkelerin Basel III kriterlerine uyum noktasında gelişim ve ilerleme raporları yayımlanmaktadır. 25 Nisan 2017 tarihli 12.ilerleme raporunda, 2017 yılı Mart ayı itibarıyla 27 üye ülkenin tamamı risk bazlı sermaye kuralları, likidite karşılama oranı ve sermaye koruma tamponu düzenlemelerini yürürlüğe koymuş bulunmaktadır. 26 ülke ise döngüsel sermaye tamponu düzenlemelerini yayımlamıştır. 25 üye ülke yerel sistemik öneme sahip bankalar çerçevesine ilişkin nihai ya da taslak metinleri yayımlarken, küresel sistemik öneme sahip bankaların merkezi olduğu ülkeler nihai kuralları yayımlamıştır. 20 üye ülke ise merkezi takasa tabi olmayan türev ürünleri için teminat gereklerine ilişkin nihai ya da taslak düzenlemeyi yayımlamıştır. Finansal İstikrar Kuruluşunun (FSI) gerçekleştirdiği Temmuz 2015 tarihli ankette ise Basel Komitesi üyesi olmayan ülkelerin çoğunluğu Basel II düzenlemelerini uygularken, Basel III düzenlemelerinin uygulanmasında ülkeler arasında ayrışma bulunmakta olduğu ifade edilmiştir. 2017 yılı Şubat ayında yayımlanan Basel III izleme raporunda çalışmaya katılan tüm bankalar, %4,5 olan asgari çekirdek sermaye yeterliliği ve %7 olan hedef çekirdek sermaye yeterliliği (ilaveten küresel sistemik öneme sahip bankalara ilişkin sermaye tamponları) oranlarına ilişkin kıstasları yerine getirmektedir⁶³.

Basel III Uzlaşısı özünde finansal krizleri önleyerek daha güçlü bir bankacılık sistemin mali yapısını güçlü kılarak olası şoklarda karşı direncini artırmak gayesi ile sermayenin kalitesi, tutarlılığı ve şeffaflığını artıran yenilikler, sermaye tamponları, global anlamda likidite standartları ve kaldıraç oranları ile sistemik öneme sahip kuruluşlar için alınması gereken tedbirler alınması ve yeni düzenlemelerin yapılması ve uygulanması öngörülmüştür. Bu önlemler ile bankacılık sisteminin özellikle son yaşanan global krizde gündeme gelen aşırı ve ölçüsüz risk iştahını sınırlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Basel III ile birlikte ilave sermaye ihtiyacı ortaya çıkmasına bir süre bankaların öz kaynak kârlılıklarını olumsuz

⁶³ Muhammed İslami Önal, Mehmet Büyükkara, Zeynep Özge Yetkin, **Basel Bankacılık Düzenlemelerine Genel Bir Bakış**, Finansal Piyasalar, 2017, (http://www.tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/basel_bankacilik_duzenlemelerine_genel_bakis)

etkileyecek olsa da orta vadede finansal sistemin güçlenmesi ve giderek ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlaması düşünülmektedir⁶⁴ .

⁶⁴ İlhan Şahin, **Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı Ve Uygulama Süreci**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Bursa, 2013, s. 162

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ

VE BASEL III

4.1. Türk Bankacılık Sektörü

Türk Bankacılık Sistemi, 1980 sonrası dönemde ortaya konan serbestleştirici ve dünya ekonomisi ile daha fazla entegre olmaya yönelik politika ve uygulamalar ile hızlı bir gelişim göstermiş, gerek aktif büyüklük gerekse bankacılık hizmet ve işlemleri tarafında çok önemli gelişmeler kaydetmiştir.

Türk Bankacılık Sistemi 2000' li yılların başında yaşanan finansal kriz devamında gelen konsolidasyon ile yeni bir sürece girmiş alınan ekonomik tedbirler ve oluşturulan yeni finansal denetim sistemi ciddi regülasyonları da beraberinde getirmiştir. Düşen faiz ve enflasyon ortamında bankacılık sektörü gerçek işlevine yönelmiş reel sektör ile finansal sistem arasındaki aracı pozisyonuna geri dönmüştür⁶⁵.

Bu dönem Türk Bankacılık Sektörüne yabancı sermaye ilgisinin arttığı bir dönem olmuştur, ciddi sayıda banka sermaye yapısı yabancı sermaye lehine değişmiştir.

Türk Bankacılık Sektöründe, bankacılık sermaye yapısı Tablo 8' de verilmiştir.

⁶⁵ U. Bulut, *age.* s. 16

Tablo 8. Türkiyede Sermaye ve Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar

Türkiye'de Bankalar		
Mevduat Kabul Eden Bankalar		Kalkınma Yatırım Alanında Faaliyetteki Bankalar
Kamu Sahipliğindeki Bankalar	Yabancı Sermayeye Ait Bankalar	
		Aktif Yatırım Bankası
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası	ABank	BankPozitif Kredi Kalkınma Bankası
Türkiye Halk Bankası	Arap - Türk Bank	Diler Yatırım Bankası
Türkiye Vakıflar Bankası	Bank Melat	GSD Yatırım Bankası
Özel Sermayeli Bankalar	Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey	İller Bankası
Ada bank	Burgan Bank	İstanbul Takas ve Saklama Bankası
Ak bank	Citi bank	Merrill Lynch Yatırım Bank
Anadolubank	Deniz bank	Nurol Yatırım Bankası
Fiba banka	Deutsche Bank	Pasha Yatırım Bankası
Şekerbank	Finans Bank	StandardChartered Yatırım Bankası Türk
Tekstil Bankası	Habib Bank Limited	Türk Eximbank
Turkish Bank	HSBC Bank	Türkiye Kalkınma Bankası .
Türk Ekonomi Bankası	ING Bank	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
T. Garanti Bankası	İntesaSanpaoloS.p.A.	
T. İş Bankası	JPMorgan Chase Bank N.A.	
Yapı ve Kredi Bankası	Odea Bank	
TMSF Devr. Bankalar	Rabobank	
Birleşik Fon Bankası	SociétéGénérale (SA)	
	TheRoyal Bank of ScotlandPlc.	
	Turkland Bank	

Kaynak: TBB

Türk Bankacılık Sistemi 2017 yılı sonuna göre ait temel büyüklükler şu şekildedir⁶⁶:

Türk Bankacılık Sisteminde toplam banka sayısı 2017 sonunda 52 adettir, sistemdeki bankaların 34 adedi mevduat bankasıdır. Sistemde 13 adet kalkınma yatırım bankası olarak faaliyet göstermektedir. Yurtdışında yerleşik olup %51 ve üzeri sermaye sahipliği olan mevduat bankalarının sayısı 21' dir.

Sektörün toplam bilanço büyüklüğü tarafında toplam aktifler 2017 yılsonu itibarıyla 3.3 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam aktiflerin usd bazında değeri ise 864 milyar usd dir. Toplam aktiflerin GSYH' a oranı ise %105 seviyesindedir.

Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların şube sayısı toplam 11.582 adettir. Şube başına düşen nüfus ortalaması ise 6.977 kişidir. İstihdam tarafında ise sektörde çalışan sayısı 2017 yılsonu rakamlarına göre 208 bin kişidir.

Kamu sermayeli mevduat bankalarının aktiflerinin sistemdeki payı %31 iken özel bankaların payı %36, yabancı sermayeli mevduat bankalarının payı ise %24 seviyesindedir.

Bilanço yapısı itibarıyla sektörün aktiflerinin toplam %65' i kredilerden kalan %15 ise likit aktiflerden meydana gelmektedir. Menkul kıymetlerin payı %12 seviyesindedir. Kaynakların %53' ü mevduat kaleminden oluşurken %28' i mevduat dışı kaynaklardan oluşmakta iken özkaynakların payı %11 seviyesindedir.

Türk Bankacılık Sektöründe 2017 yılsonu verilerine göre kredi hacmi 2.1 milyar tl düzeyindedir. Toplam kredilerin GSYH' a oranı ise %68' dir. Toplam kredilerin %68' tl kredilerden oluşurken, %32' si yabancı para birimi cinsinden kredilerdir.

Türk Bankacılık Sektöründe 2017 yılsonu verilerine göre toplam mevduat hacmi 1.7 milyar tl olarak gerçekleşmiştir. Mevduatın GSYH' ya oranı ise %56' dır. Sistemin toplam bilanço büyüklüğün %53' ü mevduat ile finans edilmiş olup, Türk Parası cinsinden mevduatın toplam mevduata oranı %56 düzeyindedir. Tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı %34 seviyesinde iken aktiflere oranı %18 dir. Tasarruf mevduatının GSYH' a oranı %19 seviyesindedir.

⁶⁶ TBB, **Bankalarımız Kitabı**, 2017 s. 16-24 (<https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>)

Mevduatın ortalama vadesi ise 2.9 ay olarak gerçekleşmiştir.

Altın mevduatının payı % 1.4 ile 23.5 milyar tl. dir.

Kredi mevduat oranı %123 düzeyindedir.

Mevduat dışı kaynaklar toplam kaynaklar içinde %28 paya sahip olurken bu rakamın %49' unu yurtdışı bankalardan kullanılan krediler oluşturmuştur. Sendikasyon kredilerinin tutarı 21.1 milyar usd seviyesindedir.

Türk Bankacılık Sektöründe 2017 yılsonu verilerine göre öz kaynaklar 359 milyar tl olarak gerçekleşmiştir. Öz kaynakların içinde 85 milyar tl ödenmiş sermaye, 210 milyar tl tutarındaki rakam rezervlerden müteşekkildir. Aktif finansmanında özkaynakların payı %11 olarak gerçekleşmiştir.

Serbest öz kaynakların aktiflere oranı %8 seviyesinde olup, sektörün sermaye yeterlilik rasyosu %16,6 olarak gerçekleşmiştir. Çekirdek sermaye ise %14' dür. Risk ağırlıklı varlıkların bilançooya oranı %77 düzeyindedir. Risk ağırlığı yüzde 100 ve üzeri olan varlıkların toplam içindeki payı %59 düzeyinde gerçekleşmiştir Aktiflerin yasal özkaynak kaldıraç oranı 7,8 kat olarak gerçekleşmiştir. Net faiz geliri ise 134 milyar TL olmuştur. 2017 yılına ait toplam gelirlerin %23'ü ücret ve komisyon gelirlerinden meydana gelmiştir.

Sektörde, özel karşılık öncesi tahsili gecikmiş alacakların kredilere oranı %3 olarak gerçekleşirken bu oran kurumsal kredilerde %2,8, bireysel kredilerde ise %3,5 düzeyindedir. Kredi kartlarında tahsili gecikmiş alacak oranı %6 dır.

Türk Bankacılık Sistemin toplam karlılığı 49,1 milyar TL (13 milyar dolar) seviyesinde gerçekleşerek özkaynak karlılığı %14,9 olmuştur. Aktif karlılık Aralık 2017 itibariyle yüzde 1,6 seviyesindedir.

Türk Bankacılık Sistemi temel büyüklükler bazında Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında toplam 736 milyar Euro aktif büyüklüğü ile 13. sırada yer almaktadır. Aktifler/ GSYH oranında %105 ile AB ortalamasının altında seyretmektedir. Kredi/ Aktif oranında AB ülkeleri %55 iken Türk Bankacılık sektöründe %64; Mevduat/ Pasif tarafında AB ülkeleri %51 iken sektörde aynı oran %53 seviyesindedir. Türk bankacılık sektörünün Özkaynaklar/ Aktif oranı %11 olup, AB ülkelerindeki %8 oranın oldukça üzerindedir. Yine

bankacılık sisteminde şube başına düşen nüfus 6.794 kişi ile AB ortalaması olan 2.835 kişinin üzerinde ve banka çalışanı başına düşen kişi sayısında da sektör 378 kişi ile AB ortalaması olan 182 kişinin yine üzerindedir.

Tablo 9. Türk Bankacılık Sektörü Aktif Büyüklüğü İlk 25 Banka

	Banka	Toplam Aktifler	Toplam Özkaynaklar	Ödenmiş Sermaye	Net Dönem K/Z	Şube Sayısı	Çalışan Sayısı (Adet)
1	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	434,275	47,010	5,600	7,940	1,781	24,554
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	362,353	43,093	4,500	5,308	1,364	24,868
3	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	325,232	41,331	4,200	6,344	945	18,850
4	Akbank T.A.Ş.	316,031	40,425	4,000	6,039	801	13,884
5	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	305,351	25,377	1,250	3,725	969	17,851
6	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	297,810	30,098	4,347	3,614	866	17,944
7	T.Vakıflar Bankası T.A.O.	270,572	23,258	2,500	3,723	927	16,097
8	QNB Finansbank A.Ş.	125,857	12,155	3,350	1,603	580	12,007
9	Denizbank A.Ş.	121,048	12,813	3,316	1,880	697	12,257
10	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	85,758	9,020	2,204	1,069	504	9,464
11	Türk Eximbank	85,375	5,774	4,800	568	11	635
12	ING Bank A.Ş.	52,882	5,769	3,486	844	261	4,935
13	Odea Bank A.Ş.	33,104	3,758	3,289	321	47	1,185
14	Şekerbank T.A.Ş.	31,346	2,712	1,158	115	273	3,591
15	T.Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	28,910	3,535	2,400	596	3	375
16	İller Bankası A.Ş.	24,989	16,013	13,122	986	19	2,439
17	HSBC Bank A.Ş.	24,628	2,565	652	309	82	2,478
18	Fibabanka A.Ş.	20,116	1,465	941	167	80	1,633
19	Alternatifbank A.Ş.	19,334	1,618	980	66	53	947
20	Burgan Bank A.Ş.	16,807	1,512	1,185	110	43	978
21	Anadolubank A.Ş.	15,111	1,775	600	156	112	1,817
22	ICBC Turkey Bank A.Ş.	12,888	1,094	860	42	44	810
23	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	11,106	1,235	1,034	178	8	656
24	Intesa Sanpaolo S.p.A.	10,588	969	677	107	1	30
25	İ.Takas Saklama Bankası A.Ş.	10,564	1,246	600	276	1	281

Kaynak; TBB

4.2.Türk Bankacılık Sektörü Genel Değerlendirme

Türk Bankacılık Sektörünün 2078 yılı itibarıyla genel bir değerlendirilmesi yapıldığında güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar şu şekilde öne çıkmaktadır⁶⁷ :

4.2.1. Güçlü Yönler

Güçlü ve uluslararası mali sisteme entegre olmuş yabancı sermayenin sektörde devam eden yatırımları, yönetimde bulunanların kriz ve sorun dönemlerindeki krize olan bağlılık tecrübesi ve süreci yönetme becerisi, genç ve uzman nitelikli istihdamın varlığı ve devamlılık arz etmesi, teknolojik gelişmelere olan hızlı uyum ve sektörde kullanılan teknolojinin küresel standartlarda çözüm ve yeni ürün / işlemler için kullanılıyor olması, sistemdeki likidite seviyesinin yüksek olması, güçlü sermaye ve aktif kalitesindeki iyileşme ile düşük kaldıraç oranı ile çalışılıyor olması, uluslararası ve gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşük penetrasyon ile genç ve dinamik nüfusun barındırdığı gelişim potansiyeli güçlü yönler olarak öne çıkmaktadır.

4.2.2. Zayıf Yönler

Türk ekonomisinde yurtiçi tasarruf düzeyinin düşük olması, kişi başına harcanabilir gelirin, gelişmiş ülkeler seviyesinin oldukça gerisinde kalması, az gelişmiş sermaye piyasası ve aynı zamanda yeterli derinliğe henüz ulaşamamış olması, döviz kurlarındaki yüksek volatilité ve yine döviz kurlarındaki hareketliliğin gündeme getirdiği kredi riskleri, aracılık maliyetlerinin ve kaynak edinme maliyetinin yüksekliği, kayıt dışı ekonominin halen önemli bir paya sahip olması, fonlama yapısının vade ve kaynak maliyeti nedeniyle hassas bir yapıda olması ve olası kriz dönemlerinde bu hassasiyetin artması sektörün zayıf yönleri olarak sıralanabilir.

4.2.3. Fırsatlar

Yukarıda belirtilen gelişim alanı bulunan taraflarına rağmen sektör kendi içinde ve ülke ekonomisi kaynaklı fırsatları da beraberinde taşımaktadır:

Genç ve dinamik bir nüfusa sahip olması dolayısıyla düşük bankacılık penetrasyon oranı sektörü yabancı sermaye nezdinde cazip kılmaya devam etmektedir. Kamu otoritesinin

⁶⁷ KPMG, **Bankacılık, Sektörel Bakış**, 2018 s. 16 – 18 (www.kpmg.com.tr)

sıklıkla ve zamanında uygun plan stratejik programlarla desteklediği sektör büyüme potansiyelini içinde barındırmaktadır. Gelişen teknoloji ve dijital çağa çok hızlı bir şekilde adapte olan Türk bankacılık sektörü yeni ürün ve çözümler sunarak öncü bir görev üstlenmektedir. Yine ülkede faize duyarlılığı nedeniyle sistemin dışında kalan bireylerin sisteme dahil edilebilmesi tasarrufların aktarılması anlamında ciddi bir fırsat yaratmaktadır.

Gelişen bir ülke görünümünde olan ülkede henüz bankacılık işlemleri ile tanışmamış nüfusun toplam nüfusa oranının yüksek olması bankacılık penetrasyonu tarafında önemli bir fırsat niteliğindedir.

4.3. Basel Sermaye Uzlaşlarına Uyum ve Bankacılık Düzenlemeleri

Türk Bankacılık sisteminde Basel Kriterlerine uyum sağlanması ve sektöre özgü düzenlemeler tarafında alınan karar ve gelişmelerin tarihsel sırası aşağıda belirtilmektedir⁶⁸:

- 1988 yılında Basel kriterlerine uyum tarafında esasları belirleyen düzenlemenin devreye alınmasını takiben izleyen dört yıllık geçiş evresi sonunda 1992 yılında bankaların asgari sermaye yeterliliğinin minimum %8 olmasının zorunlu hale getirilmesi.
- 1995 yılında uygulamaya alınan düzenleme ile sermaye yeterlilik rasyosunun üçer aylık süreçler şeklinde hesaplanması şartı getirilmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosuna ilave olarak “Katkı sermaye / Ana sermaye” ile “Alınan sermaye benzeri krediler / Ana sermaye rasyoları da dahil edilerek bu oranlar ile bankaların sermaye yapılarının daha iyi incelenebilmesi amaçlanmıştır.
- 1998 yılında bankacılık sistemin konsolide ve konsolide olmayan şekilde minimum sermaye yeterliliği rasyosu kriterini karşılaması şartı gelmiş ve bu düzenleme ile potansiyel riskler başlığı adı altında piyasa riski kavramı açıklanmış ve 3.kuşak sermaye tanımı yapılmıştır.
- 1999 yılında yayınlanan 4389 sayılı Bankacılık Kanunu ile finansal istikrarın sürdürülerek sistemin daha güvenli bir şekilde işlemesine yönelik adımlar atılırken aynı zamanda bankacılık sisteminin Basel kriterleri ve global bankacılık sistemine uyumunun sağlanması amacıyla Basel Komitesince belirlenen bankacılığın etkili

⁶⁸ B. Seval, *age.* s. 123

denetleme ve gözetleme işlevine ilişkin 25 prensibin çoğuna yer verilmiş ve sistemin uluslararası standartlar ile yeknesak bir yapıya kavuşturulması amaçlanmıştır.

- 2000 yılında yaşanan kriz sonrası BBDK kurulmuş, TCMB, TMSF ve Hazine Müsteşarlığı gibi bankacılık sistemini denetlemek ve düzenlemek ile görevli kurumların yetkilerini devralarak yeni bir dönem başlamıştır.
- 2001 yılında BBDK tarafından “ Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik” yayımlanmış ve bu yönetmelik ile bankacılık sisteminde yeni bir aşama kaydedilerek iç kontrol, risk yönetimi süreçlerinin ve sistemlerinin oluşturulması sağlanmıştır. Yine bu dönemde yayımlanan “ Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” ana sermaye ve katkı sermaye tanımlarını yaparak sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasında 2002 yılında başlayacak şekilde konsolide olmayan ve temmuz 2002 den itibaren de konsolide bazlı “piyasa riskleri” dahil edilmeye başlanmıştır.
- 2003 yılına gelindiğinde ise BDDK yetkililerinin de bulunduğu “TBB içinde Basel II Yönlendirme Komite” si kurulmuştur. Yine bu yıl içinde “Basel II Koordinasyon Komite” si kurulmuştur. BBDK tarafından “ Basel II’ ye geçiş hakkında yol haritası” taslak metin yayımlanmıştır.
- 2005 yılında da “Basel II’ ye geçiş hakkında yol haritası” yayımlanmıştır.
- 2006 yılında ise yeni bir tebliğ yayımlanmıştır: “ Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” ile 2007 Haziran ayından itibaren Basel II kriterlerinden olan “operasyonel risk” sermaye yeterlilik rasyolarına dahil edilmeye başlanmıştır.
- 2011’de 5411 sayılı “ Bankacılık Kanunu “ yürürlüğe girmiştir.
- 2012 yılından itibaren ise kredi riski ölçülmesinde derecelendirme esaslı yöntem uygulanmaya başlayarak Basel II kriterleri Türk Bankacılık Sisteminde tam anlamıyla uygulanır hale gelmiştir.
- 2014 yılında Basel III uzlaşına uyumlaştırma kapsamında “Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Düzenleme” ve “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” te düzenlemeler BBDK tarafından devreye alınmıştır. Buna göre minimum sermaye yeterlilik rasyosu kriteri değiştirilmemiş ve %8 olarak bırakılmıştır. Bu oranın yanında minimum çekirdek

sermaye yeterlilik rasyosu %4.5 ve asgari ana sermaye rasyosu da %6 olarak tanımlanmıştır.

4.3.1. Güncel Durum

RCAP programı Basel kriterlerinin standartlarının milli mevzuata uyumlu bir şekilde aktarımını ve uygulamaların standart ve tutarlı bir nokta ilerleyip ilerlemediğini ölçen ve sonuç olarak Basel kriterlerin devreye alınması tarafında uluslararası bütünlüğü ve uyumu sağlamayı ve global finansal sistemde istikrar ve güvenin devamını sağlamak amaçlamaktadır. Türkiye’ nin RCAP süreci Basel Komitesi’nce Mart 2016 tarihinde tamamlanarak sonuç raporunda yapılan düzenlemeler Basel sermaye kriterlerine tam bir şekilde uyumlu olarak değerlendirilmiştir. Yine Likidite karşılama oranı Türk Lirası tarafında %100 ve yabancı para tarafında %80 olarak 2019 itibarıyla uygulanacak olup burada rapor tam uyumlu olarak Türkiye’nin adına belirtilmiştir. BDDK tarafından Ocak 2015 ‘den geçerli olarak “Bankaların Kaldıraç Düzeyinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” yayımlanmış aylık ölçülen konsolide kaldıraç oranınının Mart, Haziran, Eylül ve Aralık dönemlerinde üç aylık aritmetik ortalamasının bankalar tarafından %3 olarak tutturulmasını ve devam ettirilmesini şart koşmaktadır. BDDK tarafında 23 Şubat 2016 tarihli “Sistemik Önemli Bankalar Hakkında Yönetmelik” yayımlanmış olup buna göre, bankaların sistemik önemlerinin ifadesinde gösterge bazlı bir yaklaşım sergilenmiştir.. Bu yöntemde büyüklük, karmaşıklık ve ikame edilemezlik, gibi kriterler ve bu kriterlere ait göstergeler ön plana alınmıştır⁶⁹.

Yüksek sermaye yeterlilik rasyosu, etkin risk yönetim denetim ve iç kontrol uygulamaları ile güçlü özkaynak yapısı, yüksek likidite seviyesi ve düşük kaldıraç ve daha çok mevduat kaynaklı fonlama yapılması ile birlikte Türk bankacılık sisteminde, Basel III kriterlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde bir sorun yaşanmadan ilerlemesini sağlamakta olduğu gözlemlenmektedir.

⁶⁹ Önal, Büyükkara, agm.

4.4. Basel III Kriterlerinin Etkileri

Basel III uzlaşının bankacılık sektörüne olası etkileri üzerine yapılan çalışmalar ve değerlendirmelerde önce çıkan görüşler, özellikle 2001 krizi sonrasında yaşanan bankacılık krizi sonrası oluşturulan denetim ve regülasyon çerçevesi ile yeniden organize edilen sektörün alınan önlemlerle birlikte Basel III kriterlerine uyum sürecinin hızlı ve uyum seviyesinin oldukça yüksek olacağı temelinde toplanmıştır. Zira Türk Bankacılık sistemin sermaye yapısı itibarıyla özkaynaklar içerisinde sermaye benzeri kredilerin seviyesinin düşük olması, bunun yanında ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar ve kar yedekleri gibi çekirdek sermaye bileşenlerinin daha yüksek bir seviyede gerçekleşiyor olması bu tezi destekler mahiyette değerlendirilmiş ve Basel III uzlaşısı kapsamında ilave olarak büyük miktarda bir sermaye ihtiyacına gerek duyulmayacağı yönünde bir görüş belirtilmiştir⁷⁰.

Bugün gelinen noktada Basel III uzlaşısının bankacılık sektörüne etkileri olumlu olarak tahmin edilen noktalar ile uyumlu bir şekilde devam etmekte olup, Basel III uzlaşısının Türk Bankacılık sektörüne ve gelen anlamda ekonomi ve finans dünyasına etkileri şu şekilde belirtilebilir: OECD ülkeleri içinde kamusal sermaye desteğinde bulunmasına gerek olmayan yegane ülke olarak Türkiye, bankacılık sektöründe bu geçişi sorunsuz bir şekilde devam ettirmektedir. Bankacılık sisteminde risk ve risk sınırlandırması tarafında pozitif katkı yaparken bankalar tarafında varlık kalitesinin artmasını desteklemiştir. Bunun sonucunda bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği ve likidite tarafında yakın izleme ile finans sistemin şeffaflığı ve sağlamlığını artırmıştır. Basel III kriterleri ile Türk Bankacılık sisteminin sermaye tarafında yeterli seviyeye ulaşmasına imkan vermiş, likidite düzeyinin yüksekliği, kaldıraç oranını düşürülmesi, iç denetimin daha kontrollü işlemesi ile Basel III uzlaşısına uyum sürecinde sorunsuz ilerlenmektedir⁷¹.

⁷⁰ Gürel, Bulgurcu Gürel, agm s. 25

⁷¹ İpek Kına, **Türk Bankacılık Sektörü'nde Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri ve Mevduat Bankalarının Sermaye Yeterliliklerinin Analizi**, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018, s. 74-75

Türkiye, Basel Uzlaşmaları kapsamında entegrasyon düzenlemelerine 1989 yılında Basel I olarak anılan düzenlemeyi esas alan “sermaye ölçüm metodu” ile başlangıç yapılmış olup Basel II uzlaşısı için 2005 den itibaren çeşitli çalışmalar yapılarak önemli düzenlemeler devreye alınmıştır. Basel III kriterlerine uyum kapsamında ise özkaynak, sermaye yeterlilik, likidite, kaldıraç ve sermaye tamponları tarafında önemli sayıda düzenleme 2013-2015 yılları arasında yürürlüğe alınmıştır Süreç içerisinde gerçekleşen ve uygulamaya alınan düzenlemeler sonucunda 2016 yılında yayımlanan ve üye ülkelerin mevzuat tarafında Basel kriterlerini ne ölçüde karşıladığını bir anlamda ölçen düzenleme tutarlılığı değerlendirme programı RCAP (Regulatory Consistency Assessment Programme) kapsamında Türk Bankacılık sistemi bankacılık mevzuatı olarak Basel standartlarına tam uyumlu olarak addedilmiştir. Bu anlamda Türkiye tüm standartlar açısından tam uyumlu olarak bulunan az sayıda G-20 ülkesinden birisi olmayı başarmıştır. Rapor kapsamında Türkiye’ ye risk bazlı sermaye düzenlemeleri tarafında değerlendirilen notlar Tablo 11’de likidite düzenlemeleri tarafında verilen notlar ise Tablo 2’de verilmiştir ⁷² .

⁷²BDDK, Basın Açıklaması, 16 Mart 2016
https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0572_01.pdf

Tablo 10. Risk Bazlı Sermaye Düzenlemelerine İlişkin Notlar

	Notlar
Genel Not	C
Basel Sermaye Uzlaşısının Önemli Başlıkları	
Uygulamanın Kapsamı	C
Geçiş Hükümleri	C
Birinci Yapısal Blok	
Kredi Riski: Standart Yaklaşım	C
Kredi Riski: İçsel Derecelendirme Bazlı Yaklaşım	C
Menkul Kıymetleştirme Çerçevesi	C
Karşı taraf Kredi Riski	C
Piyasa Riski: Standart Yaklaşım	C
Piyasa Riski: İçsel Model Yaklaşımı	C
Operasyonel Risk: Temel Gösterge Yaklaşımı ve Standart Yaklaşım	C
Operasyonel Risk: Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımı	C
Sermaye Tamponları (Sermaye Koruma ve Döngüsel Sermaye)	C
İkinci Yapısal Blok	
Yasal ve Düzenleyici Çerçeve	C
Piyasa Disiplini	
Kamuya Açıklama Yükümlülükleri	C

Not Açıklamaları: C (Compliant – Tam Uyumlu), LC (Largely Compliant – Büyük Ölçüde Uyumlu),

MNC (Materially Non-Compliant – Büyük Ölçüde Uyumsuz), NC (Non-Compliant – Uyumsuz)

Tablo 11. Likidite Düzenlemelerine İlişkin Notlar

	Notlar
Genel Not	C
Yüksek Kaliteli Likit Varlık Tanımı	C
Net Nakit Çıktıları	C
Net Nakit Girişleri	C
Likidite Karşılama Oranına İlişkin Kamuya Açıklama	C

Not Açıklamaları: C (Compliant – Tam Uyumlu), LC (Largely Compliant – Büyük Ölçüde Uyumlu), MNC (Materially Non-Compliant – Büyük Ölçüde Uyumsuz), NC (Non-Compliant – Uyumsuz)

Tablo 12. Türk Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Rasyosu (2007-2017)

Yıllar	SYR %
2007	19,07
2008	18,14
2009	20,91
2010	19,71
2011	16,68
2012	18,10
2013	15,35
2014	16,37
2015	15,60
2016	15,54
2017	16,84

Kaynak: TBB

Basel III kriterlerine göre uygulanması gerekli asgari sermaye yeterlilik oranı %8 olarak belirlenmiş iken, BDDK tarafından Türk Bankacılık sektöründe bu oran 12% olarak ihtiyatlı bir oran hedeflenmektedir. Tablo 13’ de görüleceği üzere sektör ortalaması 2017 sonuna göre %16.84 ile oldukça iyi bir konumdadır.

Tablo 13. Türk Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterliliği Detayları (Aralık 2017)

Sermaye Yeterlilik : 2017.12.	(milyonTL)
Ana Sermaye Tutarı	349,262.69
Katkı Sermaye Tutarı	69,912.67
Orana Esas Sermaye Tutarı (1+2)	419,175.35
Sermayeden İndirilen Değerler Tutarı	591.10
Yasal Özkaynak (3-4)	418,584.25
Çekirdek Sermaye	350,099.00
Risk Ağırlıklı Kalemlerin Tutarı (10+27+28)	2,484,371.77
Çekirdek Sermaye Yeterliliği Oranı ((6/7)*100) (%)	14.09
Sermaye Yeterliliği Standartı Oranı ((5/7)*100) (%)	16.85
Kredi Riskine Esas Tutar (11+12+13+25+26)*	2,241,556.02
1) Menkul Kıymetleştirme Pozisyon Kaynaklı Kredi Riskine Esas Tutar	0.00
2) Takas Riski ve Ödemesiz Teslim Riski İçin Kredi Riskine Esas Tutar	2.42
3) Karşı Taraf Kredi Riski Dahil Kredi Riskine Esas Tutar (Standart Yaklaşım)	2,227,709.53
Risk Ağırlığı %0 Kalemler Tutarı	847,886.61
Risk Ağırlığı %10 Kalemler Tutarı	0.02
Risk Ağırlığı %20 Kalemler Tutarı	106,651.94
Risk Ağırlığı %35 Kalemler Tutarı (G.menkul İpotek Teminatı Olanlar)	195,747.08
Risk Ağırlığı %50 Kalemler Tutarı	347,846.38
Risk Ağırlığı %75n Kalemler Tutarı	631,257.25
Risk Ağırlığı %100 Kalemler Tutarı	1,477,916.63
Risk Ağırlığı %150 Kalemler Tutarı	5,719.82
Risk Ağırlığı %200 Kalemler Tutarı	4.38
Risk Ağırlığı %250 Kalemler Tutarı	1,598.57
Risk Ağırlığı %1250 Kalemler Tutarı	0.00
d) Karşı Taraf Kredi Riski Dahil Edilen Kredi Riskine Esas Olan utar (İçsel Derecelendirme Yöntemi)	0.00
e) Ayarlama Tutarı	0.00
Piyasa Riskine Esas Olan Tutar	58,729.90
Operasyonel Riske Esas Olan Tutar	184,085.85

SONUÇ

Yerel ve küresel boyutta yaşanan çoğunun etki alanlarını yıllarca hissettirdiği finans kaynaklı krizler, ülkelerin finans ve bankacılık sistemlerini sağlam, şoklara dayanıklı ve güven esasının sürdürülebilir olduğu bir noktada tutmak adına çalışmalar yapmalarına ve projeler geliştirmelerine yol açmıştır. Basel I-II ve nihayetinde Basel III süreci bu çalışmaların bir sonucu olarak yaşanan kriz ve sorunlardan elde edilen tecrübeler ışığında güncellenerek ve daha iyiye ulaşma çabası içinde ortaya çıkmış ve neredeyse global bankacılık sisteminin tamamında genel kabul görmüştür.

Türk finans sisteminin büyük oyuncusu olan bankacılık sistemi de dünya finans sistemi ile daha fazla entegre ve uyum içinde faaliyetlerine devam edebilmek adına yerel ve global düzeyde gelişmeleri yakın takip ederek gerekli çalışmaları güncel olarak gerçekleştirmektedir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde finans krizlerinden ve iç ve dış şoklardan etkilenme katsayısı, özellikle düşük tasarruf ve buna bağlı sermaye açıkları, makro dengedeki öngörülmezlik, denetim ve gözetim tarafında yetkili otoritenin olmayışı / görevini tam anlamıyla yerine getiremeyişi, finans piyasalarının yeterince derin olmaması, sıcak para denilen kısa vadeli sermaye hareketleri gibi nedenle çok yüksek olmuştur.

Bununla birlikte 2001 yılında yaşanan bankacılık krizi Türkiye'nin bu konuda radikal adımlar atmasına ve iyileşme yönünde etkili çözümler ile disipline bir tutum sergilemesi sağlamıştır. Güçlü kamu otoritesinin denetleyici ve düzenleyici kurumları oluşturarak makro ekonomik taraftaki olumlu gelişmeler ile finans piyasalarını destekleyerek son derece güçlü, sağlam ve olası şoklara geçmişe göre çok daha dayanıklı bir yapıya kavuşturmuştur.

Bu bağlamda %12 gibi Basel III standartlarının oldukça üzerinde sermaye yeterlilik rasyo zorunluluğu, risk yönetimi tarafında güçlü duruş, etkin ve sıkı bir denetim ve iç kontrol sisteminin kurulmuş olması, güçlü özkaynak seviyesi ve yapısı, yüksek likidite seviyesi düşük kaldıraçlı ve mevduat odaklı fonlama sistemi ile Türk bankacılık sektöründe, Basel 3 kriterlerinin hayata geçirilmesi uygulanması noktasında bir sıkıntı ya da gecikme yaşanmadığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Açdoyuran B. Hakan (2009). *Ticari Bankalarda İç Kontrol Sisteminin Operasyonel Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bankacılık ABD, Ankara.
- Akbaş Rahmi (2007). *Basel II ve Amacı*, 2007 <http://www.muhasebettr.com/yazarlarimiz/-rahmi/001/> (11.09.2018).
- Aloğlu Ziya Tunç (2005). *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizler Üzerindeki Etkileri*, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB, Ankara.
- Aras Güler (2006). *Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ ler Üzerine Etkileri*, FES Derneği Yayınları, İstanbul.
- Arıcan Terim (2013). *Basel III Uzlaşısı Kapsamında Bankalarda Likidite Riski Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Yansımaları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, İstanbul.
- Arslan İbrahim (2007). *Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:18, Konya.
- Aydeniz Emine Şule (2007). *Basel II Kriterlerinin KOBİ' lere Etkileri ve Bu Süreçte Kobilere Sunulabilecek Çözüm Önerileri*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı, 36, Bursa.
- Basel Committee on Banking Supervision (2006). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, BIS, 2006, <https://www.bis.org/publ/bcbs128-pdf> (19.10.2018).
- Basel Committee on Banking Supervision(2010). *Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standarts and Monitoring*, <https://www.bis.org/publ/-cbs188.pdf> (16.11.2018).

- BDDK (2012). *Bankaların Sermaye Yeterliliğın Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*, Resmi Gazete, Sayı. 28337. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012-/06/20120628-16.htm> (16.11.2018).
- BDDK (2016). *Basın Açıklaması*, https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0572_01.pdf (01.10.2018).
- BDDK Risk Yönetim Dairesi (2010). *Sorularla Basel III*, Ankara.
- Bessis Joél (2010). *Risk Management in Banking*, John Wiley & Sons, Inc New Jersey.
- Bolgün Kenan ve Akçay Barış (2015). *Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları*, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- Bulut Umut (2002). *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun Yapısı ve Mevduata Verilen Güvencenin Sistemde Ortaya Çıkardığı Sorunlar*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Pamukkale Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Candan Hasan ve Özün Alper (2009). *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Caruana Jaime (2010). *Basel III: Towards a Safer Financial System*, 3rd Santander International Banking Conference Madrid. <https://www.bis.org/speeches/sp100921.pdf> (09.11.2018).
- Çelenk Hakan, Ökdemir Yılmaz (2010). *Bankalarda Operasyonel Risk Denetimi ve Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankalar Üzerine Bir Araştırma*, Maliye Finans Yazıları, Nisan 2010 Sayı, 87. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/150761> (11.10.2018).
- Cengiz Efsane (2013). *Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Choudry Moorad (2011). *An Introduction to Banking, Liquidity Risk and Asset-Liability Management*, West Sussex, United Kingdom.

- Demir Mehmet (2015). *2008 Küresel Krizinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans ABD, İstanbul.
- Eğilmez Mahfi (2018). *Değişim Sürecinde Türkiye*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Ekenel Meral Senem (2009). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründeki Uygulamaları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan Ali (2014). *Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16 Sayı: 1, Edirne.
- Erdönmez Pelin Ataman (2009). *Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi*, Bankacılar Dergisi, TBB, Sayı: 8, İstanbul.
- Gasimova Gulrukh (2015). *Bankaların Sermaye Yeterliliği Açısından Basel III Kriterinin Gerekliliği ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Greuning Hennie Van and Bratanovic Sonja Brajovic (2009). *Analyzing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate and Risk Management*, The World Bank 48238, Washington D.C.
- Gürel Eymen, Bulgurcu Gürel Esra Burcu, Demir Neslihan (2012). *Basel III Kriterleri*, BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi Cilt 1 Sayı 3-4, İstanbul.
- Horasan Mukadder, Horasan İlkay (2012). *Kredilendirme Süreci ve Basel II Kriterleri ile Karşılaştırılması*, Marmara Üniversitesi, İİBF Dergisi,, Cilt: 32 Sayı: 1, İstanbul.
- Karacan A.İhsan (1996). *Bankacılık ve Kriz*, Tütünbank Finans Dünyası Yayınları, Yayın No:2, İstanbul.

- Kina İpek (2018). *Türk Bankacılık Sektörü'nde Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri ve Mevduat Bankalarının Sermaye Yeterliliklerinin Analizi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Ankara.
- Koç Selahatin (2013). *Bankaların Karşılaştıkları Riskleri Yönetmedeki Etkinliği: Türkiye Ölçeği*, Maliye Dergisi, Sayı. 8, Ankara.
- KPMG (2018). *Bankacılık, Sektörel Bakış*, www.kpmg.com.tr (29.12.2018).
- Kutukız Doğan (2005). *Avrupa Birliği Sermaye Direktifleri Basel Uzlaşısı ve Türkiye'de Kredi Sınırlaması*, Muhasebe Finansman Dergisi Sayı: 25, Bursa.
- Nurhan Aydın (2006), *Bankacılık Uygulamaları*, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.
- Öcal Tezer ,Çolak Ö.Faruk (1992). *Para ve Banka*, İmge Kitabevi, İstanbul.
- Önal Muhammed İslami, Büyükkara Mehmet, Yetkin Zeynep Özge (2017). *Basel Bankacılık Düzenlemelerine Genel Bir Bakış*, *Finansal Piyasalar*, http://www.tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/basel_bankacilik_duzenlemelerinegenel_bakis (12.12.2018).
- Parasız İlker (1997). *Para Banka ve Finansal Piyasalar, Teori ve Politika*, Ezgi Kitabevi, Yayınları, Bursa.
- Şahin İlhan (2013). *Küresel Finansal Kriz Esnasında Geliştirilen Bankacılık Düzenlemelerinden Basel III Kriterlerinin Kapsamı Ve Uygulama Süreci*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı.59, Bursa.
- Sarıtaş Hakan, Altan Gökçe (2012). *Türkiye'de Faaliyet Gösteren Ulusal ve Yabancı Sermayeli Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranı Açısından Değerlendirilmesi*, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 49 Sayı: 571, İstanbul.
- Seval Belkıs (2017). *Kredi Derecelendirmesi*, SPL Lisanslama Sınav Çalışma Kitapları, Ankara.

- TBB (2017). *Bankalarımız Kitabı*, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59> (25.09.2018).
- Tiryaki Göksel (2012). *Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri (1990 – 2010 Türkiye Tecrübesi Işığında)*, TBB Yayın No: 289, İstanbul.
- Yayla Münür, Kaya Türker Yasemin (2005), *Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci*, BDDK Araştırma Dairesi, ARD Çalışma Raporları, No. 2005/3, Ankara.
- Yetiz Filiz (2016). *Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt.9, Sayı.2, Niğde.
- Yıldırım Oğuz (2015). *Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri*, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt 52 Sayı: 609, İstanbul.

ÖZ GEÇMİŞ**KİMLİK BİLGİLERİ**

Adı Soyadı : Hümevra Bulut
Doğum Yeri : Denizli
Doğum Tarihi : 10.08.1983
E-posta : humeyra.ero@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Kazım Kaynak Lisesi (Almanca)
Lisans : Pamukkale Üniveristesi İ.İ.B.F. İşletme İ.Ö. (2007)
Yüksek Lisans :
Doktora :
Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce (Orta), Almanca (Orta)

İŞ DENEYİMİ : Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (2015)

